

Nuorten aikuisten humalakokemukset

Analyysi juomatapojen dynamiikasta ravintola- ja juomispäiväkirjoissa

JUKKA TÖRRÖNEN

”Kaljaa ja siideriä meni kyseisessä paikassa yhteensä noin 5 pulloa ja viiniä 3 lasillista. Hyvät pohjat. Noin kello 19:00 siirryimme sitten yhdessä omalle työpaikallamme jatkamaan ja katsomaan videota. Paikalle tuli myös ’ei-niin-haluttajakin’ tyyppejä. Mutta onneksi he toivat lisää juotavaa, viiniä ja rommia. Jengi pakkautui yhteen nurkkaan katsomaan videota – itse naureskelin vierestä viiniä juoden. Video toimi ja porukka tuli jokainen vuorollaan kertomaan mielipiteitään videosta. Myyntimiehetkin olivat valmiina myymään bändiä. Hyvä meininki kaikin puolin. Osa työkavereista lähti jo baareihin kaupungille jatkamaan. Ydinjengimme jäi juomaan loppuviinejä. Tässä vaiheessa alkaa olla jo muistin kannalta tyhjiä hetkiä. Jossakin vaiheessa Jaska kaatui kannipäissään Leean päälle ja L. satutti päänsä. Sitten L:n selvin päin oleva poikaystävä lähti viemään autolla häntä sairaalaan tikattavaksi. Vissiin rillitkin hajosivat. Jaska sammui tuolille. Leo kävi oksentamassa kuten jotkut muutkin työkaverit. Itse join saamaani rommia ja kuuntelin ’Viljamin’ uutta räppilevyä – bileet parhaimmillaan. Joku kaatoi punaviiniä faksikoneen päälle. Tässä vaiheessa iltaa kello oli jo varmaan jotain 22:00 ja meitä oli jäljellä enää minä ja 5 muuta työkaveria. Hämäriä hetkiä ... Paten päälle kaatui yhtäkkiä vaatekaappi! Vissiin oli aika läheteä jonnekin baariin – pois työpaikalta! Kaikki viinit oli juotu.” (Mies, 7)

Tämä ote on nuoren suomalaismiehen kirjoittamasta päiväkirjasta. Siinä kuvataan episodi työpaikan perjantaisesta wine & chips -tilaisuudesta, joka alkoi töiden päätyttyä klo 16.00 työpaikan toisessa toimipaikassa, jatkui otteen raportoimalla tavalla klo 19.00 omalla työpaikalla ja eteni juomien loputtua baariin. Lainatussa episodissa alkoholin käyttö ei pysy hallinnassa vaan karkaa jo melko varhaisessa vaiheessa käsistä. Jo ennen kymmentä illalla kertojan muisti katkeilee ja tapahtumat saavat kaaosmaisia piirteitä: juojat kaatuilevat, oksentavat tai sammuvat.

Ote havainnollistaa juomatapaa, joka täyt-

tää stereotyyppiset odotukset suomalaisesta ranskasta, rajoja rikkovasta humalasta. Se on myös yhdensuuntainen epidemiologisten tutkimusten kanssa siitä, että suomalaiset juovat yhä humalahakuisesti. Epidemiologisten tutkimusten mukaan suomalaista juomista määrittää kulttuurinen viive eli juomatapojen hidas muuttuminen. Vaikka elinolosuhteet ovat Suomessa muuttuneet viime vuosikymmeninä rajusti, suomalaisten uskotaan juovan yhä tavalla, jossa raikuu talonpoikaisuus tai metsäläisyys. Ote konkretisoi tätä modernin ja traditionaalien kohtaamista tiheästi. Otteen ympäristö ja esineistö (videot, räpp musiikki ja faksi) ovat moderneja, ehkä uusinta mallia, mutta käyttäytyminen traditionaalista, jopa arkaaista.

Hitaan muuttumisen lisäksi humalahakuisuuden tulkitaan usein olevan leimallisesti kansallista. Tämä päätelmä tehdään sillä nojalla, että humalahakuisuus näyttää yhdistävän suomalaisia yli luokkarajojen, sukupolvikuilujen ja sukupuoli-erojen. (Tigerstedt & Törrönen 2005.)

Tutkin artikkelissa juomatapojen nykytilaa Suomessa käyttämällä aineistona 60:tä 23–35-vuotiaan nuoren aikuisen kirjoittamaa ravintolapäiväkirjaa. Kirjoittajista 39 on naisia ja 21 miehiä. Heidät valikoitiin kirjoittajiksi nopeasti kasvavilta uusilta tieto- ja palvelutöiden aloilta olettaen, että he edustavat nousevia ryhmiä, uutta sukupolvea, jonka alkoholin käyttötapojen ja merkitysten pohjalta voidaan tehdä päätelmiä myös yleisemmistä kehitystrendeistä suomalaisissa juomatavoissa (ks. Törrönen & Maunu 2004 & 2005).

Suhtaudun artikkelissa kriittisesti ajatukseen siitä, että juomisen jatkuminen Suomessa humalahakuisena viikonloppukännäämisinä todis-

taisi siitä, että juomatavat olisivat pysyneet Suomessa muuttumattomina ja toistaisivat yhä samoja perinteisiä tarkoituksia ja merkityksiä kuin 30 tai 40 vuotta sitten (Tigerstedt & Törrönen 2005). Sen sijaan oletan, että päiväkirjoissa kuvataan monenlaisia juomatapoja, joista artikkelin aloittava lainaus ilmentää vain yhtä. Lisäksi oletan, että humalahakuisuudesta on moneksi oletan, että humalahakuisuudesta on moneksi. Se voi saada lukuisia eri käyttötapoja ja merkityksiä. Ei ole itsestään selvää, että humalahakuisuus viittaa Suomessa väistämättömästi traditioonalaan juomatapaan. On myös mahdollista, että se saa uudenaikaisia piirteitä. Ei ole poissuljettua, että artikkelin aloittava lainaus kuvaa perinteisen juomiskäyttäytymisen sijaan myöhäismodernin ja globaalin nuorisokulttuurin tapaa juhlaa viikonloppuna rankasti kurinalaisen viikkotyön vastapainoksi.

Kyetäkseni pureutumaan herkemmin juomatapojen eroihin tai yhtäläisyyksiin päiväkirjoissa määrittelen juomatavan koostuvan kolmesta aspektista: itsensä ilmaisusta, säätelystä ja tilanteesta vaihtelusta. Itsensä ilmaisu viittaa juomisen motiiveihin, säätely juomisen sosiaaliseen kontrolliin ja tilanteinen vaihtelu juomisen konteksteihin. (Törrönen & Tigerstedt 2005.)

Ravintola- ja juomispäiväkirjat tarjoavat rikasta materiaalia juomatapojen tutkimiselle. Ensinnäkin nuoret aikuiset ovat tilastojen mukaan ravintoloiden ahkerin käyttäjäkunta ja myös nauttivat siellä alkoholia suurempia määriä kuin muut väestöryhmät (Holmila & al. 1997). Toiseksi päiväkirjoille on tunnusomaista se, että ne luovat kirjoittajalleen turvallisen tilan käsitellä omaa käyttäytymistä refleksiivisesti suhteessa toisiin, ympäristöön ja itseän (vrt. Jokinen 2004). Niinpä niissä esiintyy paljon pohdiskelua juomisen tarkoituksista, säätelystä ja tilanteista merkityksistä. Kolmanneksi päiväkirjoissa kuvataan ravintolajuomisen lisäksi muita tyypillisiä juomistilanteita, jolloin ne luovat kokonaiskuvaa erilaisten juomistilanteiden keskinäisistä suhteista, yhteyksistä ja merkityksistä nuorten aikuisten elämäntavassa.

Humalan monet muodot ja merkitykset Suomessa

Epidemiologisissa tutkimuksissa on toistuvasti todettu, että alkoholia ei Suomessa käytetä instrumentaalisesti muille toimintoille alistaisesti vaan että juomisen motiivina on itsetarkoi-

tuksellinen humaltuminen (Simpura & Partanen 1985; Paakkanen 1995). Tutkimuksista käy ilmi, että humalan tavoittelu oli 1960-luvulle asti lähinnä miesten puuhaa. Myöhempinä vuosikymmeninä myös naiset, pojat ja tytöt ovat ryhtyneet juomaan humalahakuisesti. On kiinnostavaa, että humalahakuisuuden laajeneminen tulkitaan tavallisesti miestapaisuuden vahvistumisena, eikä esimerkiksi humalahakuisen juomatavan hajoamisena ja moninaistumisena. Tällöin miestapainen juomiskäyttäytyminen asetetaan normin asemaan ja oletetaan, että naisten, poikien ja tyttöjen juomisen lisääntyminen ei ole horjuttanut tai muuttanut miehisen juomisperinteen kulttuurista asemaa.

Esimerkiksi Juha Partanen (1992, 381) esittää inspiroivassa ja tärkeässä artikkelissaan, että perinteistä suomalaista juomatapaa voidaan luonnehtia heroiseksi juomiseksi, joka on omalaksinen ja sitkeä, ”oman myyttisyytensä kautta itseään” uusintava, hyvin vanhakantainen kulttuurinen toimintamalli. Sen juuret ovat miehissä juomaringissä. Mallille on tunnusomaista sekä vahva humaltuminen, jossa kuljetaan ”toiseen todellisuuteen”, että seurallisuus, pyrkimys yhteisyyden kokemiseen. Partanen (1992, 381) mukaan malli voidaan ”omaksua hyvinkin erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa ja [-] siihen voidaan turvautua erilaisin motiivein”. Herrat saattavat juhlaa vallantunnonaan, köyhät hakea katkeruudessaan päihtymyksellä keskinäistä yhteenkuuluvuutta, naiset tavoitella humalaa osoittaakseen tasavertaisuutta miesten kanssa ja murrosikäiset kii-rehtiä humalan maailmaan siirtymäriittinä aikuisuuteen (Partanen 1992, 381–382).

Partanen (1992, 381–382) antaa ymmärtää, että herooinen juominen on Suomessa säilyttänyt yhtenäiskulttuurisen ja kansallisen asemansa huolimatta siitä, että juomisen sosiaalisissa motiiveissa, säätelyssä ja konteksteissa on havaittavissa suurtakin vaihtelua. Samalla hän kuitenkin huomauttaa, että perinteiselle suomalaiselle juomatavalle voidaan antaa lukuisia luonnehdintoja ja selityksiä, joista ”(m)ikään yksittäinen [-] on tuskin riittävä; ne kaikki viittaavat erilaisiin särmiin meidän olemisemme ehdoissa ja historiallisessa perinnössä” (Partanen 1992, 381).

Kärjistän ajatuksen itseään omalaksisesti uusintavasta myyttisestä humalasta, jotta saadaan esiin sen sisältämät vaarat. Äärimmillen vietynä oletus oman myyttisyytensä kautta itseään uusintavasta humalasta ohjaa tarkastelemaan päihtymyksen

eri muotoja alisteisina kulttuurin syvärakenteelle. Kun syvärakenteelle annetaan omalakinen asema suhteessa toimijoihin, toimintaan ja tilanteisiin, siitä kasvaa toimijoiden tilannekohtaisista juomismotiiveista ja juomisen säätelypyrkimyksistä riippumaton kausaalivoima. Tämän seurauksena rakenteen ja toiminnan välinen vuorovaikutus hämärtyy ja juomatavat alkavat näyttää muutosten, katkosten ja erojen sijaan korostuneesti muuttumattomilta, jatkuvilta ja yhdenmukaisilta. Rikkaat, köyhät, naiset, miehet ja murrosikäiset saattavat juodessaan hyödyntää yhteisiä humalajuomisen perinteitä, mutta toiminnan näkökulmasta he todennäköisesti tekevät humalillaan eri asioita. Luultavasta humalilla on heidän vaihtelevissa elämäntilanteissaan myös eri paikka. Lähdenkin tässä artikkelissa liikkeelle siitä, että juomisen erilaisilla sosiaalisilla konteksteilla ja motiiveilla on väliä: juomatavat kehkeytyvät pikemmin konkreettisissa juomistilanteissa kuin uusiutuvat toimijoiden selän takana myyttisesti. Koska juomistilanteissa juomatavat ovat jatkuvan muuntelun kohteena, on oletettavaa, että perinteinen humalahakuisuus ei Suomessa palaudu yhteen ytimeen, vaan se on varioitunut useiksi erilaisiksi humalahakuisuuden muodoiksi, jotka eroavat toisistaan juomisen motiiveiltaan, säätelypyrkimyksiltään ja tilannedynamiikoiltaan.

On kiinnostavaa, että myös epidemiologisten tutkimusten taustaolettamuksissa ja johtopäätöksissä on havaittavissa merkkejä turvautumisesta syväkulttuuriseen tulkintaan juomatavoista (Tigerstedt & Törrönen 2005). Epidemiologisissa juomatapatutkimuksissa viikonloppuun ajoittuva ja humalahakuisuuteen viittaava juomismäärä on alkanut tarkoittaa synonyymina perinteistä suomalaista juomatapaa. Kun viikonloppukäynnämissen ei ole vuosikymmenien varrella havaittu vähentyneen, on tutkimuksissa urauduttu toistamaan, että perinteisen suomalainen juomatavan ydin on pysynyt muuttumattomana. Tällaiset päätelmät ovat uskaliaita, sillä yksinomaan survey-tutkimuksilla ei päästä käsiksi juomatapojen ytimiin eli niiden sosiaaliseen ja vuorovaikutukselliseen dynamiikkaan, puhumattakaan juomatapojen kulttuurisista kytköksistä ja niissä tapahtuneista muutoksista. Hitaasti muuttuvaksi oletetulla suomalaisen juomatavan ytimellä onkin epidemiologisissa tutkimuksissa ollut paradoksaalisesti häilyvä identiteetti. 1980-luvulla ytimellä viitattiin maalaismaiseen humaltumiseen erotuksena kaupunkilaisesta juomisesta, 1990-lu-

vulla traditionaaliseen humaltumiseen vastakohtana modernille maistelulle ja 2000-luvulla suomalaisen humaltumiseen oppositiossa eurooppalaiseen ruokajuomiseen (Tigerstedt & Törrönen 2005, 38).

Sen lisäksi, että juomatapoja on Suomessa tavallisesti tarkasteltu kulttuurisen syvärakenteen ilmentymänä, niihin on usein liitetty myös odotus modernisoitumisesta. On oletettu, että yhteiskunnat kehittyvät yksisuuntaisella lineaarisella ja teleologisella jatkumolla. Esimerkiksi Partanen (1992) esittää artikkelissaan tulkinnan, että suomalaisten humalahakuinen juomatapa on kulttuurinen jäännös, joka jossakin vaiheessa kohtaa katkoksen ja muuntuu moderniksi, jolloin juomista alkavat luonnehtia ”hedonistinen maistelu, alkoholin instrumentaaliset ja symboliset käytöt ja yksilöllinen addiktio” (Partanen 1992, 382).

Kärjistän taas Partasen esittämän tulkinnan humalahakuisuudesta kulttuurisena jäänteinä siivilöidäkseen esiin siihen sisältyvän ongelmallisen oletuksen lineaarisesta historiakuvasta. Sosiologialle on ollut tyypillistä jäsentää yhteiskuntien kehitystä vaihemalleilla, jotka metatarinoina olettavat yhteiskuntien kehittyvän yksisuuntaisesti esimoderneista moderneiksi tai moderneista myöhäismoderneiksi (Aro 1999, 53–64). Partasen tulkinta juomatapojen tulevaisuudessa toteutuvasta muutossuunnasta nojaa vaihemallien kaltaiseen otaksumaun. Siinä humalajuominen ankkuroidaan piilevästi esimodernin elämänmuodon edustajaksi ja kohtuujuominen modernin elämänmenon piirteeksi. Myös epidemiologisissa tutkimuksissa juomista on usein lähestytty vastaavalla logiikalla pitämällä humalahakuisuutta maalaismaisen tai traditionaalisen elämänmuodon ilmentäjänä ja kohtuujuomista kaupunkimaisen tai nykyaikaisen kulttuurin merkinä. Voidaan kuitenkin helposti tunnistaa tapauksia, joissa humalahakuisuus merkitsee uusinta uutta ja kohtuujuominen vanhimmista vanhinta. Esimerkiksi Italiassa humalajuominen saattaa ilmentää nuorten keskuudessa vallalle päässeitä uudenlaisia tapoja. Lisäksi humalahakuisuus itsessään uusiutuu, muuttaa muotoa ja varioituu. On todennäköistä, että naisten ja tyttöjen humalajuomisen lisääntyminen Suomessa on ollut ilmaus uudenlaisten traditioiden luomisesta, eikä vain todiste ikivanhojen miestapojen vahvuudesta tai vahvistumisesta.

Artikkelissa historia ymmärretäänkin päämäärättömänä prosessina, jossa juomatavoille ei anne-

ta ennalta määrättyä merkitystä ja suuntaa. Humalahakuisuuden pysyminen Suomessa vuosikymmenestä toiseen vallitsevana käytäntönä ei viittaa niinkään siihen, että kyseessä olisi esimoderni jäännös. Pikemminkin vaikuttaa siltä, että humalahakuisuus on Suomessa elävä perinne, joka uudensuomalaisissa elinolosuhteissa saa uusia ja enustamattomia muotoja ja tapoja.

Kun historia ymmärretään päämäärättömänä prosessina, myös käsitys kulttuurista avautuu monikerroksiseksi. Partasen (1992) tunnistama herroinen juomatapa on yksi kulttuurissamme vaikuttava käyttäytymismalli, mutta – kuten hän itse toteaa – se ei ole ainut. Tutkimuksissa on tunnistettu myös muita humalahakuisuuden muotoja, jotka kulttuuriseen muistiin kertyneenä voivat jonakin historiallisena hetkenä väistyä taka-alalle, mutta palata takaisin uudessa yhteydessä, jolloin niiden merkitys ei enää ole sama.

Pasi Falk ja Pekka Sulkunen (1980) ovat kuvanneet suomalaisen miehen humalaa matkaksi, jossa hän jättää miesringissä yhteiskunnan (naisen) kontrollin. Juomaringin sosiaalisuus ei kuitenkaan kehity matkan aikana aidoksi yhteisöllisyydeksi vaan vääristyy tyhjäksi ja mies päätyy lopulta kosmiseen yksinäisyyteen (Falk & Sulkunen 1980). Klaus Mäkelä (1982) taas on esittänyt, että suomalainen pyrkii humalallaan ylittämään yksinäisyytensä. Yksinäisyydellä hän ei tarkoita psykologista tarvetta tai kansanluonnetta vaan kulttuurissa vallitsevaa sosiaalisuuden laatua. Mäkelän mukaan suomalaisen sosiaalisuudelle on luonteenomaista erillisyys muista, mikä viittaa samanaikaisesti sekä itsellisyteen, toisen intimitettiin kunnioittamiseen, että irrallisuuteen, vaikeuteen jakaa toisten kanssa omia tunteja (ks. myös Virtanen 1982).

Monet laadulliset tutkimukset ovat tunnistaneet humalahakuisen juomisen motiiveissa, säätelyssä ja tilanteissa luokkaeroja. Esimerkiksi lähiöravintolatutkimuksessa (Sulkunen & al. 1985) havaittiin, että työläismiesten suhde humalaan on mutkaton ja arvostava. Juomista motivoi pyrkimys luoda ravintolasta oman juomaporukan vapauden alue vastapainoksi työn ja kodin pakoille ja rajoituksille. Juomista säätelevät ulkoiset tekijät: ravintolan henkilökunta, ravintolaan ilmaantuvat (avo)vaimot tai toiminta, kuten tikanheitto. Juomistilanteet tiivistyvät oman kantapaikan turvalliseen ympäristöön, jossa juodaan runsaasti erityisesti viikonloppuna.

Uuden keskiluokan ravintolaelämää luotaava

tutkimus (Sulkunen 1992) taas osoitti, että sen jäsenet suhtautuvat lähiöravintolan ”raskaaseen” seurallisuuteen ja rankkaan humalahakuisuuteen kielteisesti. Heille juominen nivoutuu keskusteluun samanhenkisten seurassa ja sitä säätelee itsekontrolli. Juominen ajoittuu viikonloppun sijaan kotimatkalle, työpaikan lähellä oleviin ravintoloihin, joissa muutaman tai useamman alkoholiannoksen rentouttamana puretaan päivän työasiat ennen kotiin siirtymistä.

Lisäksi lukuisat tutkimukset ovat tunnistaneet humalahakuisen juomisen sisäisessä logiikassa sukupuolieroja. Esimerkiksi 1980-luvulla nuorten miesten humalan havaittiin olevan transgressiivisempää kuin nuorten naisten. Mäkelän ja Matti Virtasen (1987) sekä Eeva Pyörälän (1991) haastatteluaineistot toivat esiin, että nuoret miehet kuvaavat parhaat humalansa tukeviksi ja rajuiksi, arkea ja seurallisuutta rikkoviksi. Transgressiivisen juomisen tyypillisenä paikkana esiintyy leirintäalue ja se ajoittuu pitkään viikonloppuun. Sen sijaan nuoret naiset orientoituvat parhaissa humalissaan seurallisuuteen. Juomisen näyttämönä ovat ravintolat, joissa keskustellaan, tanssitaan ja haetaan paria, ja nämä toiminnot edellyttävät juomisen pitämistä kurissa (Pyörälä 1991).

Toisaalta Mäkelän ja Virtasen (1987) tutkimus paikansi nuorten miesten rajun juomisen harvoin tapahtuvaksi erikoisjuhlien erityistapahtumaksi, eikä niinkään joka viikonloppuiseksi toiminnaksi. Nuorten miesten ja naisten käsityksiä onnistuneesta juomistilanteesta yhdistää pohjavireenä pyrkimys ”hauskanpitoon ja välittömään seurallisuuteen” (Mäkelä & Virtanen 1987, 169). Humalalle ei anneta uhmakkaita, myyttisiä tai yksilöllisiä ominaisuuksia, vaan juomisella valmistaudutaan sosiaalisuutta varten (Mäkelä & Virtanen 1987, 170–171). Myös Jukka Törrösen ja Antti Maunun (2005) tuore haastattelututkimus tunnistaa vastaavankaltaisia humalan motiiveja. Nuorten aikuisten humalalle on ominaista irrottautuminen työn ja arjen tavoiteorientoituneesta ajasta oman kaveripiiriin sykliseen aikaan. Humalalla tiivistetään oman ryhmän sisäistä yhteenkuuluvuutta pääosin kulttuurisesti säädellyllä ja järjestyneellä tavalla. Vaikka ravintolailtoja siivittää melko runsas alkoholin käyttö, humala ei saa niissä itseisarvoista asemaa. Samansuuntaisia havaintoja on tehty myös aikuisten juomatapojen osalta. Esimerkiksi Matti Kortteinen ja Marko Elovainio (2003) todistelevat vuoden 2000 juomatapa-aineiston analyysin pohjalta, että humala-

hakuisuus näyttää Suomessa nykyään laadultaan vähemmän räyhääväältä kuin muutama vuosikymmen sitten.

Jos miesten humala on viime vuosikymmeninä saanut seurallisempia piirteitä, niin naisten juomisessa on puolestaan tapahtunut kontrollin höllyntymistä: naisille on nykyään sallitumpaa juoda itsensä humalaan (ks. esim. Nykyri 1996). Tässä mielessä naisten ja miesten juomatavat ovat lähentyneet toisiaan. Voidaan kuitenkin olettaa, että koska naisten juominen kantaa historiallisesti erilaista kulttuuriperimää kuin miesten juominen, heidän suhteensa juomiseen rakentuu kokemuksellisesti toisenlaiseksi kuin miesten.

Juomatavoissa on Suomessa esiintynyt edellä kuvatun kaltaista variaatiota. Vastaisuudessa tarkastelen, miten nämä juomatapojen historialliset kerrokset ja muodot esiintyvät päiväkirja-aineistossa.

Ravintolapäiväkirjat juomatapojen artikuloijina

Artikkelissa päiväkirjojen juomatapoja lähestytään itsensä ilmaisun, säätelyn ja tilanteisen vaihtelun kokonaisuuksina, kuten johdannossa todetaan (Tigerstedt & Törrönen 2005). Juomatavan määritelmässä otetaan vaikutteita Pierre Bourdieun habitus-käsitteestä (1984 & 1990). Juomatavoille katsotaan olevan ensinnäkin olennaista se, että subjekti on sisäistänyt ne ympäristönsä tapoja aktiivisesti matkien ja muokaten omiksi kompetensseikseen (pääomikseen). Sisäistämisen myötä juomatavoista on tullut subjektin ruumiillisia jatkeita tai laajentumia, ”rakenteistavia rakenteita”, joiden varassa hän voi toimia ja ilmaista itseään spontaanisti erilaisilla sosiaalisilla areenoilla. Toiseksi kestäviksi totumuksiksi luoduttuaan juomatavat ovat muuntuneet subjektin ”toiseksi luonnoksi”. Jokapäiväiseen elämään kiinteästi kietouduttuaan ne ovat alkaneet ohjata subjektin havaintoja, toimintaa ja tulkintoja ulkoisina ja pakottavina, ”rakenteistuneina rakenteina”. Kolmanneksi juomatavat ilmenevät eri tavoin erilaisissa konkreettisissa käytännöissä ja tilanteissa, joita Bourdieu lähestyy kentän käsitteellä. (Crossley 2001.)

Toisaalta Bourdieun habitus-käsite sisältää joi-takin ongelmia. Esimerkiksi Nick Crossley, joka argumentoi, että Bourdieu tarjoaa parhaan lähtökohdan tapoja koskevan teorian rakentami-

selle, tunnistaa Bourdieun habituksen teoriasta neljä heikkoutta (Crossley 2001, 136). Ensinnäkin Bourdieu tarkastelee tapoja turhan rakennevetoisesti. Hän olettaa, että pukeutumistavat, kävelytyylit ja juomistottumukset olisivat näkyviä ja johdonmukaisia ilmauksia luokkapositiosta. Tällöin hän aliarvioi sellaisten tekijöiden, kuin sukupolvierojen, sukupuolijakojen tai paikallisten käytäntöjen, merkityksen tapojen muotoutumisessa (ks. myös Heiskala 2000, 183–184). Toiseksi Bourdieu käsittelee vaillinaisesti luovuuden panosta tapojen sisäistämässä, vakiintumisessa ja muuttumisessa. Siksi hänen teksteistään syntyy paikoitellen vaikutelma siitä, että tavat voisivat siirtyä melko yhdensuuntaisesti ja mutkattomasti yhteiskunnasta yksilöön. Kolmanneksi hän ei syvenny keskustelemaan riittävästi siitä, miten tavat muokkaavat toimijoiden subjektiivisia maailmoja ja kielellisiä tulkintakehyksiä. Hänelle tavat säätelevät toimintaa ennen kaikkea ulkoa sisäänpäin, eli hän ei tarkastele seikkaperäisesti sitä, miten subjekti muokkaa toiminnallisia ja kielellisiä tottumuksiaan aktiivisesti sisältä ulospäin. Lisäksi hän olettaa, että refleksiivisyys ei kuulu totunnaisten tapojen piiriin. Myös tämä seikka vahvistaa mielikuvaa siitä, että ihmiset noudattaisivat totunnaisia käyttäytymistapojaan valtaosin automaattisesti ja tiedostamattomasti. (Crossley 2001.)

Crossleyn kritiikki on osittain liioittelevaa, mutta se avaa Bourdieun habitus-käsitettä hedelmällisille jatkokehittelyille. Crossley’a (2001) seuraten täydennän Bourdieun habitus-teoriaa fenomenologisilla (Merleau-Ponty, Husserl) ja pragmatistisilla (Mead) tavan käsitteillä. Päiväkirjojen juomatapojen analyysissä kiinnitän huomiota ensinnäkin siihen, että ne saavat merkityksensä dialogisesti toimijan ja maailman välisessä vuorovaikutuksessa. Kuten Maurice Merleau-Ponty (1965) on esittänyt, toimija ei reagoi ympäristönsä ärsykkeisiin mekaanisesti tai toimi siinä tiedostamattomasti aikaisempia käyttäytymiskaavojaan (tai luokkapositiotaan) härkäpäisesti toistaen. Tavat ovat resursseja, osa toimijan käytännöllistä tietoa, jonka varassa hän suunnistaa maailmassa, hakee arvostusta viiteryhmittään ja tekee harkinnanvaraisia valintoja (Crossley 2001, 127). Päiväkirjassaan kirjoittaja tarkastelee ja arvioi omaa toimintaansa jokapäiväisen elämänsä konkreettisissa yhteyksissä useamman viikon ajan. Siten niihin piirtyy havaittavaksi se, millaista dialogia toimija ympäristönsä kanssa käy: millaisiin totun-

naisiin viikko- tai kuukausiryteihin hänen juomisensa asettuu, millaisiin tarkoituksiin hän juomatapansa valjastaa ja mitkä rakenteelliset tekijät niitä mahdollisesti selittävät.

Toiseksi päiväkirjoissa tulee esiin subjektin totunnaisen toimintaan liittyvä tilanteinen luovuus. Niissä näkyy, miten kirjoittaja sopeutuu toiminnassaan muiden odotuksiin, haastaa ne, valitsee toisin, kuin tilanne edellyttäisi, tai ylittää itsensä, kun tilanteessa tapahtuu jotain yllättävää. Päiväkirjoissa konkretisoituu pragmatistien teoria siitä, että toimija joutuu toiminnan virrassa koko ajan korjaamaan tai täsmentämään toimintansa suuntaa ja tarkoitusta (Joas 1996). Hän ei voi toimia tilanteissa yksinomaan etukäteissuunnitelmien varassa. Päiväkirjoissa esiintyy runsaasti kuvauksia siitä, kuinka kirjoittaja-päähenkilöt tai heidän juomaseurueensa muuttavat suunnitelmiaan ja antavat päätöksensä syntyä käytännössä *ex tempore*. Toiminnan tilanteisen luovuuden takia subjektin tapojen voidaan luonnehtia olevan ”liikkuvassa tasapainossa” (*moving equilibrium*) eli alituisessa, vaikkakin hitaassa, purkamisen ja uudelleenrakentamisen tilassa (Crossley 2001).

Kolmanneksi päiväkirjat avaavat pitkäkestoisen näkymän toimijoiden sisäiseen maailmaan (*inscape*) ja minuuteen (*inner self*) (Symes 1999, 359). Niihin kirjautuu tarkasteltavaksi se, millaisia totunnaisia motiiveja ja merkityksiä toimijat antavat omalle tai toisten juomiskäyttäytymiselle niin ravintolassa kuin muissa kuvaamisensa paikoissa. Tavat eivät ainoastaan säätele toimintaa. Ne myös ohjaavat sitä, kuinka toimija havainnoi ympäristöönsä ja merkityksellistää sitä eli käyttää kieltä. Kieli ei ole abstrakti, toiminnalle ulkoinen tekijä, vaan välttämätön osa toimintaa. Kun subjekti toimii virtaavassa ja kompleksisessa todellisuudessa, hänen on Edmund Husserlin (1973) mukaan pelkistettävä kokemustaan ”tyypittelemällä” tilanteita. Tässä tyypittelystä subjekti hyödyntää kielen tarjoamia kategorioita, luokituksia ja toimintaskemoja. Uusia tilanteita ja objekteja kohdatessaan subjekti ei toimi ”nyhjäämällä tyhjistä” vaan omii ne kokemuksensa piiriin vertaamalla niitä aikaisemmin kokemuksiinsa vastaavankaltaisiin tilanteisiin ja objekteihin. Näin tieto maailmasta kasaantuu ja sedimentoituu totunnaisiksi kategorioiksi, luokituksiksi ja toimintaskemoiksi, joiden altistamana ja vahvistamana subjekti vastaa ”tyypillisellä” tavalla ”tyypillisiin” tai ”epätavallisiin” tilanteisiin. (Crossley 2001, 130–132.) Kuten Bourdieu (1984) korostaa, subjektin ha-

bitus eli käyttäytymistäipumus koostuu toimijalle luonteenomaisista tavoista luokitella maailmaa ja mallintaa toimintaansa. Päiväkirja-aineisto tarjoaa hedelmällistä materiaalia sen tunnistamiseen, millaisilla kategorioilla ja skeemoilla kirjoittajat tyypittelevät juomisensa motiiveja, sääteleyä ja tilanteita.

Neljänneksi päiväkirjat mahdollistavat pureutumisen totunnaisen käyttäytymisen refleksiivisyyteen. Päiväkirjan kirjoittamisen konventioihin kuuluu, että siinä kirjoittaja voi käydä luotamuksellisesti dialogia itsensä kanssa suhteessa omaan käyttäytymiseen, toisten toimintaan ja yhteiskuntaan (vrt. Jokinen 2004, 342). Myös tässä kielellä on tärkeä rooli. Kielen avulla ihminen voi ottaa asioihin etäisyyttä, estää välittömät reaktionsa, tehdä näkyväksi käytännöllisiä intentioita ja asettua dialogiin itsensä kanssa (Crossley 2001, 137–138). Aineistona päiväkirjat ovat vahvasti refleksiivisiä. Niissä kirjoittaja katsoo itseään eli kuvaamaansa päähenkilöä toisten eli viiteryhmiensä silmin ja arvioi, toimiiko hänen peilikuvansa yhteisöllisine laajentumineen (kaverit) moraalisesti hyväksyttävästi. Siten päiväkirjojen kirjoittaja refleksiivisesti kahdentuu kertomiensa tarinoiden sekä päähenkilöksi että kertojaksi, joka esittää itsensä yleisölleen moraalisena toimijana. Anna Makkonen (1993, 15) tiivistää asian näin: ”Kirjoitustilanteessa on läsnä kaksi hahmoa, peiliin katsova ja peilistä katsova, kertoja ja kerronnan kohde. Asiaa voidaan jäsentää myös soveltamalla George Meadin (1967) jaottelua ”lähiminä” (*I*) ja ”etäminä” (*me*) (ks. Heiskala 2000, 116–119). Lähiminä on se, joka katsoo peiliin, ja etäminä se, joka katsoo peilistä. Toimijan kyky asettua lähiminän ja etäminän väliseen dialogiin mahdollistaa sen, että hän voi pyrkiä tietoisesti muuttamaan tapojaan. (Ks. Crossley 2001.) Toimija voi esimerkiksi tuntea häpeää (*I*) siitä, että havaitsee juoneensa viime viikkojen aikana liikaa (*me*), ja päättää ottaa etäisyyttä (*I*) juomatapoihinsa (*me*) korvaamalla iltakaljoittelua lenkkeilyllä (*me*).

Lisäksi voidaan olettaa, että päiväkirjat tuovat yhtenä elämäkerrallisen aineiston alakategoriana herkästi esille erityisesti sukupuolieroja juomatavoissa. Tutkimukset kertovat, että naiset korostavat elämäkertoissaan yksityistä ja henkilökohtaista, esittävät itsensä ”merkittävien toisten” välityksellä, kuvaavat tapahtumia fragmentaarisesti ja syklisesti sekä asemoivat itseään toiminnan passiivisiksi kohteiksi. Miehet puolestaan painottavat

elämäkerroissaan julkisen elämän toimia ja saavutuksia, tarkastelevat itseään riippumattomina, kertovat tapahtumista johdonmukaisesti ja lineaarisesti sekä asettavat itseään toiminnassa aktiiviseksi subjektiksi. (Hyvärinen & al. 1998, 9–11.)

Toisaalta naisten ja miesten tämäntyyppistä vastakkain asettamista on kritisoitu siitä, että siinä heidät ”olemuksellistetaan” yhden ja yhtenäisen sukupuolen kantajiksi (Hyvärinen & al. 1998, 11–15). Niinpä naistutkimuksessa on viime aikoina korostettu sitä, että sekä naisten että miesten sisällä voi esiintyä paljon eroja ja vaihtelua. Tavat eivät jakaudu annetusti naisten tapoihin ja miesten tapoihin, vaan tapojen voidaan ajatella olevan kulttuurissa tarjolla olevia käyttäytymismalleja, joihin naiset ja miehet voivat samastua eri tavoin ja muokata niitä taipumuksikseen. (Järviluoma & al. 2003, 50–66.) Esimerkiksi Judith Butlerin (1993) mukaan sukupuoli on toiston eli tavan kysymys. Sillä ei ole alkuperää eikä ydinolemusta, vaan sitä tehdään ja muunnetaan aktiivisesti sukupuoli-ihanteita jäljittelemällä, lainaamalla ja tyyllittelemällä (Rossi 2003, 12–13).

Päiväkirjojen juomatavat narratiivisen analyysin kohteena

Seuraavaksi analysoin päiväkirja-aineistojen juomatapoja edellä kuvatuista lähtökohdista. Päiväkirjan kirjoittajia pyydettiin raportoimaan jokainen ravintolassa käynti ja alkoholinkäyttötilanne kertomuksena, jossa he kuvaavat alkutilanteen, tapahtumien kulun ja arvion tapahtuneesta. Kertomusmuotoisten päiväkirjojen arvo on siinä, että ne eivät ole pelkkiä asioiden abstrakteja listauksia. Niissä kertoja kuvaa yksityiskohtaisesti toimintaansa konkreettisissa tilanteissa ja antaa tapahtumille mielen kertomalla, miten ne liittyvät toisiinsa ja millaiseen kokonaisuuteen ne kuuluvat. Kertomusmuotoisiin päiväkirjoihin piirtyy esiin se, millaista dialogia kirjoittaja käy ympäristönsä kanssa juomatavoistaan, millaista tilanteista luovuutta hänen juomatapoihinsa liittyy, mitkä ovat hänelle luonteenomaisia tapoja tyyppitellä juomiskäyttäytymistään ja millaista refleksiivisyyttä hän juomatapoihinsa kohdistaa. Siten niistä voidaan päätellä, millaisia totunnaisia tehtäviä ja merkityksiä juominen saa kirjoittajien ravintolakäyttäytymisessä ja muissa keskeisissä juomistilanteissa.

Kiinnitän päiväkirjoissa esiintyvien juomatapo-

jen analyysissa huomiota kolmeen seikkaan. Ensimmäkin analysoin, missä kertomuksen vaiheissa juomista päiväkirjoissa käsitellään. Tämän analyysissa sovellan A. J. Greimasin narratiivista kaaviota (Greimas & Courtés 1979). Narratiivisessa kaaviossa tunnistetaan kertomuksista kolme vaihetta: valmistava tarina, päätarina ja arvioiva tarina (Sulkunen & Törrönen 1997). Päiväkirjoissa nämä vaiheet ilmenevät siten, että valmistavassa tarinassa kertoja luotaa ravintolailtansa puitteita ja lähtökohtia ja mahdollisesti kertoo illanvieron motiivinsa. Päätarinassa hän kuvaa, mitä hän ravintolassa teki, ja arvioivassa tarinassa lopulta ruotii, millä tavoin ilta oli onnistunut tai epäonnistunut.

Toiseksi analysoin, millaisia rooleja alkoholi kertomuksen eri vaiheissa saa ja mikä niistä kehittyy hallitsevaksi. Tähän pureudun käyttäen apuna Greimasin aktanttimalia (1980). Mallin mukaan juominen voi esiintyä tarinassa lähettäjän, objektin, subjektin, auttajan, vastustajan tai vastaanottajan rooleissa. Lähettäjänä se oikeuttaa toimintaa tai antaa sille velvoitteen. Tätä kuvaa seuraava päiväkirjan lausuma: ”Minulle käy yleensä niin, että kun otan pari neuvoo antavaa niin on pakko lähteä ulos” (N1). Objektina juominen asemoituu toiminnan päämääräksi, kuten seuraavassa lausumassa: ”Ja taas juotiin olutta, ja lisää olutta. Ja vielä vähän lisää” (N36). Subjektiksi juominen kasvaa silloin, kun se ottaa vallan juojastaan ja alkaa hallita kertomuksen tapahtumia päähenkilönä. Näin käy esimerkiksi tapauksissa, joissa kirjoittaja on juonut niin runsaasti, että on menettänyt muistinsa, ja joutuu kertomaan edesottamuksistaan muiden suulla: ”Olin kuulemma ollut aika huvittavassa kännissä, nakellut niskojaani ja mennä tohottanut ympäri kaupunkia tohkeissani kuin pikku kakara” (N36). Auttajan roolissa alkoholi antaa kykyjä ja kompetensseja muille toiminnoille, esimerkiksi seuraavasti: ”hyvien pohjien ansiosta meno oli mukavan letkeää” (N3). Vastustajana alkoholi ilmenee toiminnan esteenä, mitä konkretisoi lausuma: ”Synttärissan-kari [-] oli siinä vaiheessa jo niin humalassa, että juhlimisesta ei tullut enää mitään” (N14). Valloittaessaan vastaanottajan paikan juominen korjaa hyödyn. Tätä alkoholin roolia kertomuksissa kuvaa keksitty esimerkki ”Juomiseksi meni sekin kerta” (ks. Törrönen & Maunu 2005).

Juomisen vaiheiden ja roolien analyysillä päästään käsiksi siihen, millaisiin tapahtumajaksoihin juominen päiväkirjoissa totunnaisesti paikanne-

taan ja mitä tavanomaisia tehtäviä sille silloin annetaan. Lisäksi juomisvaiheiden ja -roolien tarkastelu paljastaa, millaisten piilevien luokitusten ja toimintaskemojen varassa päiväkirjojen kirjoittajat tyyppitelevät juomistaan. Minkä tyyppiä kategorioita, erontekoja ja vastakkainasetteluja he juomiseensa liittävät? Millä tavoin juominen kuvataan transgressiiviseksi, selvän maailman sosiaalisuudesta erottuvaksi? (Vrt. Mäkelä & Virtanen 1987.)

Kolmanneksi analysoin, millaisista näkökulmista juomiskäyttäytymistä, juomisen etenemistä ja juomiseen liittyviä toimintoja päiväkirjoissa tarkastellaan. Tässä sovellan narratologiassa kehitettyä fokalisaation käsitettä (Prince 1988). Fokalisaatiolla tarkoitetaan visiota, näkökulmaa tai prismaa, jonka välityksellä kertomuksen tapahtumat koetaan (Genette 1980). Fokalisaation analyysi nostaa esiin sen, kuinka refleksiivisesti kertoja (*I*) tarkastelee päiväkirjoissaan juomiskäyttäytymistään (*me*). Fokalisaatiosta voidaan erottaa fokalisoija, filtteri ja fokalisoitu. Fokalisoija on taho tai henkilö, jonka silmin tai aistein tapahtumat koetaan. Se voidaan tunnistaa kysymällä, ”kuka näkee tai kokee”. Fokalisoitu taas on objekti tai toiminto, jonka fokalisoija nostaa tapahtumista etualalle (Rimmon-Kenan 1991). Tällöin kysytään, ”mitä näkee tai kokee”. Filtteri puolestaan viittaa mentaaliin toimintoihin, havaintoihin, asenteisiin, emootioihin, muistoihin, fantasiioihin jne., jotka rajaavat ja täsmentävät fokalisoijan suhdetta fokalisoituun (Chatman 1990, 144). Sitä identifioitaessa kysytään, ”kuinka näkee tai kokee” (Bal 1985, 100–117). Seuraava ote päiväkirja-aineistosta havainnollistaa asiaa:

(a) ”Minulla usein menee muisti, jos juon yli neljä siideriä, mutta tällä kertaa filmi ei kertaakaan katkennut. (b) Hyvä ruokailu varmasti auttoi perjantaina. (c) Kun katsoo perjantain juomismäärään, voi vain todeta, että vähemmälläkin olisin selvinnyt. (d) Kärsin kyllä vähän morkkista, etten lauantaina ehtinyt tarpeeksi tehdä kouluhommia ja muita asioita kotona.” (N19)

Otteen alussa fokalisoijana on minä, fokalisoituna on juominen ja filttereinä ovat juomisen määrä ja muistin menettäminen (a). Heti perään kertoja kuitenkin täsmentää, että muisti ei tällä kertaa mennyt, mistä hän kiittää ruokailua (a–b). Tämän jälkeen kertoja siirtyy tarkastelemaan etäminänsä eilistä käyttäytymistä ulkopuolisen silmin, arvioi juomisen liialliseksi ja tunnustaa poteneensa seuraavana päivänä morkkista (c–d). Näin kertojan juomiskokemus värityy jälkikä-

teispohdinnoissa myös filttereillä liiallinen juominen ja ”moraalinen krapula”.

Vastaisuudessa sovellan analyysivälineistöä seuraavasti. Aluksi luon yleiskatsauksen aineistoon, jonka yhteydessä kartoitan määrällisestä näkökulmasta, millaisiin totunnaisiin vaiheisiin, rooleihin ja näkökulmiin juominen naisten ja miesten päiväkirjoissa kiinnittyy. Tämän jälkeen analysoin, millaista laadullista ja sukupuolittunutta variaatiota päiväkirjojen juomatavoissa esiintyy.

Yleiskatsaus aineistoon

Aineiston kokonaisuudeksi pyrittiin saamaan 60 kertomusmuotoista päiväkirjaa, joista 30 olisi naisten ja 30 miesten. Päiväkirjan kirjoittajat rekrytoitiin poimimalla tietotyön ja palvelualojen ammattiliittojen henkilörekistereistä pääkaupunkiseudulla asuvia, 23–35-vuotiaita nuoria aikuisia. Heille lähetettiin hanketta esittelevä kirje ja soitettiin vähän ajan päästä, olisivatko he halukkaita osallistumaan tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuneet aluksi haastateltiin (ks. Törrönen & Maunu 2004 & 2005) ja tässä yhteydessä heille kerrottiin päiväkirjan kirjoittamisen yleisistä suuntaviivoista. Jo varhain selvisi, että läheskään kaikki eivät saa kirjoitettua päiväkirjaansa loppuun. Varsinkin miehille kirjoittaminen osoitautui työlääksi. Niinpä 60 päiväkirjan saamiseksi haastatteluja oli tehtävä 117. Lisäksi muutama päiväkirja saatiin lehti- ja Internet-ilmoituksilla. Tällöinkin lopputuloksena oli epätasainen sukupuolijakauma. Lopulta päiväkirjan sai valmiiksi 39 naista ja 21 miestä, mikä jälkikäteen osoittautui vain positiiviseksi seikaksi, sillä naisten juominen on aikaisemmissa tutkimuksissa jäänyt vähemmälle huomiolle kuin miesten.

Päiväkirjat, joissa kirjoittajat kertovat vähintään kahden kuukauden ajalta kaikista ravintoläkänneistään ja juomistilanteistaan, valmistuivat vuosina 2003 ja 2004. Lyhyimmät päiväkirjat ovat rivivälillä yksi neljän ja pisimmät 50 sivun pituisia. Niissä esiintyy yhteensä 1 022 erillistä ravintola- ja juomiskertomusta.

Kun aineisto oli kokonaisuudessaan koossa, se koodattiin Atlas.ti-ohjelman avulla edellä kuvattua analyysitapaa käyttäen. Aineiston kokoamisessa ja koodaamisessa auttoi Antti Maunu. Taulukko 1 on laadittu aineiston koodaamisen pohjalta. Siitä voidaan päätellä, että alkoholia ja juomista käsitellään kertomuksissa paljon, erityises-

*Taulukko 1. Alkoholin yleisimpien aktanttiasemien, fokalisoitujen toimintojen ja filttereiden määrällinen esiintyminen päiväkirjojen kertomusten eri vaiheissa**

	Valmistava tarina (n = 1 039)		Päätarina (n = 1 022)		Arvioiva tarina (n = 403)		Yhteensä	
	naiset (%) (n = 671)	miehet (%) (n = 368)	naiset (%) (n = 663)	miehet (%) (n = 359)	naiset (%) (n = 272)	miehet (%) (n = 131)		
Aktanttiasemat								
auttaja	423 (63)	266 (72)	509 (77)	322 (90)	47 (17)	20 (15)		1 587
vastustaja	16 (2)	0	24 (4)	5 (1)	14 (5)	5 (4)		64
objekti	5 (<1)	19 (5)	12 (2)	13 (4)	0	0		49
Fokalisoidut toiminnot								
keskustelu, juttelu	105 (16)	75 (20)	259 (39)	164 (45)	9 (3)	2 (2)		614
ruokailu	157 (23)	88 (24)	158 (24)	94 (26)	5 (2)	3 (2)		505
oheistoiminnot**	86 (13)	75 (20)	166 (25)	98 (27)	2 (<1)	0		427
siirtyminen, paikan vaihto	88 (13)	59 (16)	159 (24)	110 (30)	1 (<1)	0		417
tutustuminen, iskeminen, flirttailu	30 (4)	37 (10)	129 (19)	75 (20)	11 (4)	0		282
tanssi	11 (2)	8 (2)	129 (19)	47 (13)	3 (1)	1 (<1)		199
Filtterit								
toisten humalan arviointi tai tarkkailu	66 (10)	49 (13)	196 (30)	91 (25)	30 (11)	4 (3)		436
juomisesta pidättyminen oman humalatilan arviointi tai tarkkailu	73 (11)	52 (14)	147 (22)	65 (18)	47 (17)	27 (21)		411
hyvä fiilis, hilpeys, hauskuus	38 (6)	36 (10)	113 (17)	117 (35)	35 (13)	16 (10)		355
krapula, morkkis	41 (6)	41 (11)	97 (15)	59 (16)	47 (17)	23 (18)		308
juomisen määrä	21 (3)	24 (7)	34 (5)	24 (7)	92 (34)	71 (54)		266
väsymys, haluttomuus	40 (6)	47 (13)	62 (9)	92 (26)	7 (3)	7 (5)		255
kiireettömyys, rentous	45 (7)	26 (7)	71 (10)	27 (8)	9 (3)	5 (4)		183
	38 (6)	11 (3)	49 (7)	38 (10)	19 (7)	7 (5)		162

*Taulukosta nähdään, että päiväkirjan kirjoittajat eivät kerro kertomuksissaan kaikkia tarinan vaiheita tai kertovat jostakin vaiheesta useamman version. Kaikissa kertomuksissa kuvataan päätarina. Päätarinoiden lukumäärästä voidaan päätellä päiväkirjoissa esiintyvien erillisten kertomusten kokonaismäärä (N = 1 022). Valmistavien tarinoiden päätarinoita suurempi lukumäärä kertoo siitä, että joissakin kertomuksissa on useita aloituksia: ne sisältävät eriäviä odotuksia illan kulusta. Lisäksi päiväkirjojen kirjoittajia rohkaistiin kirjoittamaan tulevasta ravintolaillastaan tai juomistilanteestaan ennakkotarina, mikä lisäsi valmistavien tarinoiden määrää. Koska illat tai tilanteet toteutuivat monissa kertomuksissa odotusten suuntaisesti, niissä kaikissa ei ole eksplisiittistä arvioivaa tarinaa.

**Yleisimpinä musiikin kuuntelu, pelit, tv:n katselu, valokuvien katselu ja ottaminen.

ti valmistavan tarinan ja päätarinan yhteydessä. Juominen nousee koko aineiston tasolla toiminnan päämääräksi eli objektiksi vain 49:ssä kertomuksen vaiheessa. Sen sijaan juominen esiintyy kertomuksissa useimmiten auttajana (1 587) ja toisinaan vastustajana (64) mutta tuskin koskaan lähettäjänä, subjektina tai vastaanottajana (alle 15 esiintymää).

Valmistavan tarinan yhteydessä juominen fokalisoituu totunnaisesti ruokailuun (245), keskusteluun (180) ja oheistoimintoihin (161). Kokijana eli fokalisoijana on minä tai me ja kokemus siivilöity tyypillisesti filttereillä, jotka viittaavat juomisen mielialaan, kuten hauskuuteen (82), juomisen määrään (87), tai juomisen säätelyyn, kuten juomisesta pidättymiseen (125) ja toisten hu-

malan tarkkailuun (115). Päätarinan yhteydessä juominen fokalisoituu useimmiten keskusteluun (423), paikasta toiseen kiertelyyn (269), oheistoimintoihin (264) ja ruokailuun (252). Kokijana on minä tai me. Lisäksi päätarinoissa on tavallista se, että siinä kokijan positio kiertyy intersubjektivisesti ryhmän sisällä jäseneltä toiselle. Suhdetta juomiseen hallitsevat kontrollifiltterit, kuten toisten humalan tarkkailu (287), oman humalatilan arviointi (230), juomisesta pidättyminen (212) ja krupula (58), tai mielialafiltterit, kuten hilpeys (156) ja väsymys (98). Suhdetta juomiseen määrittää usein myös filteri juomisen määrä (154). Arvioivassa tarinassa fokalisaatio kiertyy refleksiivisesti minä- ja me-kokijoihin sekä filttereihin. Juomisen jälkikäteisarvioita dominoivat filtereit-

nä krapula (163), juomisesta pidättyminen (74) ja hilpeys (70).

Sukupuolierot ovat määrällisessä tarkastelussa pieniä. Silti joitakin eroja voidaan havaita. Esimerkiksi naisilla alkoholi ilmenee miehiä useammin vastustajana. Lisäksi miehillä esiintyy enemmän omaan humalutilaan, juomisen määrään ja krapulaan viittaavia lausumia kuin naisilla. Kun aineistoa ryhdytään analysoimaan laadullisesti, määrällisen yleiskuvan takaa paljastuu kiinnostavia eroja niin juomatavoissa kuin niiden sukupuolittuneessa luonteessa.

Herooinen humala

Artikkelin aloittava ote konkretisoi heroista juomatapaa. Oteessa juodaan kuin sotatantereella. Kaverit kaatuilevat, haavoittuvat ja sammuvat, mutta tämä ei menoa hillitse. Pikemminkin kertoja kokee tunnelman tästä vain yltyvän ja toteaa: ”bileet parhaimmillaan”. Hän antaa ymmärtää, että vastoinkäymiset kuuluvat väistämättä asiaan ja lisäävät juomisen urhoollisuutta, kun ollaan yhdessä juomassa viimeiseen mieheen asti.

Heroisessa humalassa keskeistä on vahva transgressio yksilön arkisesta ja erillisestä kokemuksesta yhteisesti jaettuun ekstaattiseen kokemukseen. Siinä oma suljettu ruumis avautuu ja sulautuu osaksi kollektiiviruumista (Falk 1994) ja käyttäytyminen saa karnevalistisia (Bahtin 1968) ja tuhlavia (Bataille 1987), arkista järjestystä rikkovia (Williams 1998) piirteitä. Juodessaan heroisesti yksilö siirtyy liminaalutilaan (Turner 1969), jossa hän vapautuu arjen rationaalisista, emotionaalisista ja tavoitehakuista velvoitteista.

Herooinen juominen saattaa esiintyä artikkelin aloittavan otteen mukaisesti työpaikka- ja ravintolajuhlisen yhteydessä. Paljon paremmat puitteet rankalle ryyppäämiselle luo kuitenkin pitkä viikonloppu leirintäalueella, mökillä tai risteilyllä. Esimerkiksi Väinö kertoo päiväkirjassaan odottaneensa ”kuukausikaupalla” kaveriporukan perinteisiä kalastuskilpailuja, jotka tällä kertaa vietettiin leirintäalueella isossa vuokramökissä. Hän pohjustaa kertomustaan toteamalla: ”Kalastamisella ei juurikaan ole tekemistä tapahtuman kanssa, se on lähinnä tekosyy tavata isolla jengillä ja vetää hulluna viinaa ja pitää hauskaa” (M10).

Pitkän viikonlopun tapahtumat etenevät siten, että vanhat hyvät ystävät lähtevät ajamaan leirintäalueelle perjantaina heti töiden jälkeen. Naiset

siirtyvät rattiin jossain vaiheessa matkaa, niin että miehet voivat aloitella jo autossa. Paikan päälle saavutaan puoli kymmeneltä. Tunnelma on välittömästi katossa ja jatkuu riehakkaana juhlijoiden juodessa sisällä ja ulkona, saunassa ja ruokaillessa. Väinö kommentoi tapahtumia seuraavasti:

”Touhu oli sellaista yleistä häröilyä sisällä ja pihalla. Aika vaikea sitä on muuten kuvailla kun että tosi kivaa oli! Melkoinen festarimeininki loppujen lopuksi ja kaikki oli aika sekavaa. Muisti meni jossain vaiheessa ja ainoastaan sellaisia pikku välähdyksiä on tallessa. Nukkumaan mentiin äijien kanssa noin 0600 vissiin suoraan saunasta. Olutta meni sellaiset 12 pulloa mökille pääsyn jälkeen, viinaa ehkä pari desiä ja viiniä varmaan litran verran – ei siis kovin vahva suoritus entisaikoihin verrattuna.” (M10)

Seuraavana aamuna juomista jatketaan suoraan herättyä. Kalalla päästään pistäytymään pariksi tunniksi iltapäivällä. Sen jälkeen juomistahtia nopeutetaan: ”pullot kiersivät tiuhaan. Oluttakin juotiin, mutta määriä on todella vaikea arvioida tarkkaan. Lienee parasta ja helpointa todeta tässä vaiheessa että muutamaa olutta lukuun ottamatta kaikki mukana olleet viinat tuli käytännössä juotua”. Tunnelma on Väinön mukaan ”edelleen juuri suunnitellun laista rentoa ja melko päämäärätöntä häröilyä ja olemista. Ihmiset vain nauttivat toistensa seurasta ja siitä, ettei ollut kiire minnekkään tai tarvinnut lähteä mihinkään. Aurinko paistoi välillä ja kaikilla oli todella mukavaa”.

Kahdeksan aikoihin Väinön muisti alkaa hämärtyä niin totaalisesti, että hänen on täydennettävä loppuillan tapahtumat muiden kertomana. Kun oma ruumis on uhrattu yhteisruumiin palvelukseen, ei haavereiltakaan välttyä. Hänelle kerrotaan, että hän kaatui puoliltaöin ystävää nostessaan lattialle takaraivolleen: ”Olin kuulemma näyttänyt tosi pahalta ja tajukin oli ollut hetken kankaalla.” Väinö kuvaa, kuinka avovaimo hoivasi hänet sitten ”nukkumaan yläkertaan, jossa jo muutama muu väsynyt mutta onnellinen juhlija oli lepäämässä”. Haaveri ei Väinöä harmittanut. Kertomuksensa lopuksi hän arvioi, että ”koko viikonloppu sujui juuri niin kuin pitikin – ellei paremminkin”.

Väinön kertomus havainnollistaa ilmaisuvuomaisesti sitä, kuinka heroisen juomisen objekteina ovat sekä rankka ryyppääminen että sulautuminen kavereiden keskinäiseen yhteisruumiiseen. Heroisessa humalassa kuljetaan kulttuurin, kielien ja tietoisuuden tuolle puolen tilaan, joka koetaan huolettomana ja harmonisena minun, yh-

teisön ja maailman yhteensulautumisena. Kuten Väinö todistaa, kokemusta on vaikea sanallistaa.

Heroista humalamatkaa voi luonnehtia myytiseksi. Se ei päiväkirjoissa kuitenkaan saa tyhjän sosiaalisuuden ja kosmisen yksinäisyyden tunnusmerkkejä. Pikemminkin yhdessä örveltäminen näyttää vahvistavan oman lähiyhteisön kollektiivista yhteishenkeä. Se lisää jutun juurta ja tarinotettavaa yhteisesti koettujen kokemusten joukkoon. Vaikka Väinö menettää muistinsa ja suuren osan tapahtumia, yhteisö palauttaa ne heti seuraavana päivänä takaisin niin hänen tietoisuuteensa kuin osaksi ryhmän yhteistä kollektiivista muistia. Väinön sanoin ”kuuluu perinteeseen istua viikonloppu auki ravintolassa sunnuntaina ja potea pahaa oloa” (M10). Tässä mielessä päiväkirjojen herooinen juominen on kulttuurisesti järjestynyttä rituaalista toimintaa, jossa liminaalitalan transgressio kesytetään lopuksi osaksi kulttuuria. Runsas juominen ja ruumiinkontrollin menettäminen tapahtuvat tarkoin rajatuissa tilanteissa, lähiyhteisön turvallisissa sylissä.

On kiinnostava, että herooinen juominen ilmenee päiväkirjoissa lähes yksinomaan maskuliinisena puuhana, jota naiset taustalla tukevat ja jonka seurauksista he ottavat vastuun. Esimerkiksi Väinön kertomuksissa ryyppyorukat tislautuvat viime kädessä miesringeiksi, joiden keskinäisen humalan kohokohtia Väinö glorifioi toteamalla, että ”taas meitä poikia nauratti” (M10). Avovaimo ei osallistu juominkiehin muutoin kuin miestään hoivaamalla tai heräämällä siihen, kun mies hoiertelee ravintolasta aamuyöstä kotiin.

Päiväkirja-aineistossa on muutama naisen kertoma kuvaus ravintolaillassa tai mökkireissusta, jotka muistuttavat juomisen motiiveiltaan ja tilanteiltaan heroista humalaa, mutta eroavat siitä kuitenkin juomisen säätelyltään. Esimerkiksi Jutta kertoo päiväkirjassaan haluavansa juoda muutamana kerran vuodessa juhlapyhinä itsensä kunnan humalaan, jolloin ”ei tarvitse yrittää käyttäytyä vaan saa tohottaa sellaisenaan kuin on” (N36). Käytännössä Jutta ei tähän tavoittele kuitenkaan pääse. Tämä näkyy fokalisaatioissa. Jos miesten heroisille humalille on ominaista se, että niissä päähenkilön filterit rankkaan juomiseen pysyvät koko ajan myönteisinä, naisilla suhde runsaaseen juomiseen värityy viimeistään tapahtumien arvioinneissa filterillä häpeä. Vaikka Jutta haluaa juhannuksena ”heittää aivot [-] narikkaan ja touhottaa [-] omana itsenään”, holtittomalle touhotukselle tulee loppu, kun ”kaikki il-

lan aikana nautitut tuotteet [lentää] kaaressa ulos [-] keskelle yläkerran makuutilan pöytää”. Heroisesti juoville miehille tällaiset ruumiin kontrollin lipsumiset ovat asioita, joilla he voivat seuraavana päivänä ylistää miehuuttaan tai joille he voivat rentoutuneesti naureskella. Myös rankan ryyppäämisen mukanaan tuoma krapula ja paha olo hyväksytään ja kärsitään tyyneesti. Naisten lähiminät eivät koe vastaavaa kulttuurista läheisyyttä etäminiensä toilailuihin ja rankkaan juomiseen. Heidän lähiminillen örveltäminen filteröityy seuraavana päivänä kunnian sijasta moraalise- na krapulana. Niinpä Jutta neuvotteleekin kertomuksensa loppuosan viiteryhmänsä kanssa etäminiensä häpeällisestä teosta. Kertoja soimaa itseään siitä, että joi liikaa juomia sekaisin, eikä kyennyt siivoamaan oksennustaan omin voimin. Lisäksi hän moralisoi ympäriinsä oksennelleiden kavereidensa kohellusta ja tekee heidän tämänkertaisesta juhannusjuhlinnastaan siedettävän luokittelemalla sen ”teinijuhannukseksi”.

Seurallinen bilehumala

Heroisessa humalassa irrottaudutaan arjen lineaarisesta ajasta yhteisön syklisteen aikaan ja lopulta ruumiin kosmiseen, ajattomaan aikaan. Päiväkirjoissa herooinen humala artikuloituu vain viidessä kertomuksessa. Sen sijaan aineistossa esiintyy yli kuusikymmentä kertaa enemmän humalahakuista juomista, jota voidaan kutsua seuralliseksi bilejuomiseksi tai bilehumalaksi (N = 336). Yhteistä heroiselle juomiselle ja seuralliselle bilejuomiselle on se, että niissä molemmissa pyritään kohottautumaan arjen lineaarisesta ajasta ryhmän yhteisesti jakamaan syklisteen aikaan. Lisäksi molemmat juomatavat edellyttävät toteutuakseen runsaasti aikaa ja ilmenevät siksi tavallisesti viikonloppuina, juhlapyhinä tai lomalla.

Seurallinen bilehumala poikkeaa kuitenkin heroisesta humalasta sekä juomisen motiiveiltaan että säätelyltään. Kuten edellä on käynyt ilmi, heroisessa humalassa juominen saa kaikkiivoivan ja maagisen roolin. Se ilmenee juhlimisen aikana irtottojen auttajana, illan kulkua hallitsevana objektina, tohottamista oikeuttavana lähettäjänä ja myytisenä virtana, jolle voi varauksetta luovuttaa tahdottoman ruumiinsa. Seurallisessa bilehumalassa alkoholilla on huomattavasti pienempi rooli. Siinä transgressio suuntautuu kaveripiiriin yhteishengen luomiseen, tihentämiseen ja virtaavana pitä-

miseen. Tämä edellyttää ”ydinjengiltä”, ”parhailta kavereilta” tai ”läheisiltä ystäviltä” aktiivista yhdessä tekemistä, yhteistahtoa. Yhteistahtoa ”palvottaessa” alkoholin käyttöä on pidettävä kurissa. Jotta ryhmän yhteistahto herkistyisi liikkumaan yhdessä ja säilyisi yhtenäisenä, energisenä ja samaan suuntaan kulkevana, ei oman ruumiin kontrollia voi luovuttaa yhteisölle, kuten herooisessa juomisessa. Kaikkivoivan position sijaan juominen esiintyykin seurallisessa bilejuomisessa pääasiassa auttajan roolissa (Törrönen & Maunu 2005).

Yhteistahdon luominen alkaa seurallisessa bilejuomisessa tyypillisesti kavereiden tai lähipiirin kokoontumisella kotiin, ravintolaan, terassille tai puistoon. Syyn kokoontumiselle voivat tarjota monenlaiset asiat. Kyseessä voi olla naisten ilta, miesten ilta, perinteinen perjantai- tai lauantai-kuvio, tuparit, synttärarit, valmistujaiset, kesäkauden avajaiset, juhannus, pikkujoulut ja muut vastaavat juhlanaiheet. Kokoontumisen alkuvaiheessa alkoholi helpottaa ja nopeuttaa irrottautumista arjen ja työn velvoitteista vapaa-aikaan ja hauskanpitoon. Tässä yksilöä yhteisön aikaan siirtävässä riitissä alkoholi ei saa kuitenkaan itsetarkeituksellista asemaa, kuten herooisessa juomisessa, vaan se liittyy alistaiseksi muulle seurallisuudelle, kuten yhdessä ruokailulle, saunomiselle, juoruilulle, tv:n katsomiselle, pukeutumiselle, meikkaamiselle, pelien pelaamiselle jne. (Törrönen & Maunu 2005). Seuraava ote Varpun kertomuksesta kuvaa tyypillistä aloitusjaksoa seurallisesta bilejuomisesta:

”[Juhlapaikalla] odotti n. 15 meidän kaveriporukan ihmistä. Äluksi korkkasimme kuohuvaa ja sen jälkeen alkoi päivän koitos. Järjestimme talviolympialaiset, joissa joukkueet kisasivat keskenään mitä erikoisimmissa lajeissa. Kisailun lomassa nautimme ’urheilujuomia’ ja grillasimme makkaraa. Tiukan kamppailun jälkeen oli vuorossa saunomista ja meillä naisilla tietenkin kauneudenhoitoa. Miesten saunavuoron alkaessa naisilla alkoi hillitön pynttäytyminen ravintolailtaa varten.” (N9)

”Pohjien otto” eli yhteistahdon rakentaminen kestää seurallisessa bilejuomisessa tyypillisesti pitkään, usein alkuillasta puoleenyöhön saakka mutta vähintään muutaman tunnin. Tämän jälkeen siirrytään tavallisesti (toiseen) baariin tai yökerhoon. Naisten illoissa yhdessä tekeminen hui pentuu usein tanssimiseen yökerhossa. Miesten illoissa ei ole yhtä selkeää huippua, vaan niissä liikutaan tyypillisesti ravintolasta toiseen, käydään toisinaan seuraamassa urheiluottelua, mennään

mahdollisesti kuuntelemaan bändiä tai pistäydytään tanssimassa. Riippumatta kokoonpanosta on tärkeää, ”että porukka pysyy koossa” (N40). Tärkeää on myös se, että kukaan ei tuo liikaa esille omia mielihalujaan tai ryhdy osoittamaan ylemyyttä, sillä yksilöiden sisäisten maailmojen ja ulkoisten ominaisuuksien korostaminen heikentää yhteistahtoa (vrt. Simmel 1949). Yhteistahdon onnistuessa saavuttamaan virtaavan liikkeen ja pysymään uomisissaan voi ilta jatkua aamuun saakka jatkoilla.

Näin seurallinen bilehumala toteuttaa sekä Émile Durkheimin sosiaalisen rituaalin (1965) että Georg Simmelin seurallisuusidealin (1949) keskeisiä ominaispiirteitä. Ensinnäkin siinä käytetään paljon aikaa siirtymiseen yksilöllisistä mielialoista ja tavoitehakuisesta toiminnasta yhteiseen sykliseen ja tasavertaiseen aikaan. Toiseksi ryhmä pyrkii tekemään asioita illan aikana yhdessä ja samantahtisesti, seuran dynamiikkaa kunnioittaen. Lisäksi toiminnot eivät tähtää utilitaristisiin päämääriin, vaan ne palvelevat oman kaveripiirin sosiaalisten siteiden elvyttämistä ja lujittamista (Järvinen 2003, 220).

Seurallisen bilejuomisen ihanteena on, että humala pysyisi nousuhumalana, jolloin alkoholi häivyttää minän rajoja ja auttaa yhteisen tunnelman ja tahtotilan ylläpitämistä (vrt. Mäkelä & Virtanen 1987; Gusfield 1995). Tässä onnistutaan aika hyvin suurimmassa osassa tapauksia. Päiväkirjoissa esiintyy kuitenkin kuvauksia myös tilanteista, joissa muiden ryhmien juominen menee örveltämisen puolelle. Varsinkin naiset kirjaavat tällaisia tapauksia päiväkirjoihinsa, sillä tavallista on, että he joutuvat niissä miesten tungetelun tai seksuaalisen ahdistelun kohteeksi. Toisinaan alkoholin käyttö nyrjähtää myös omalla ryhmällä yhteistahdon auttajasta sen vastustajaksi. Päiväkirjojen kertomuksissa raportoidaan joidakin tapauksia, joissa yhteistahdon virtaava liike pysähtyy, kun joku ryhmän jäsenistä juo liikaa ja väsähtää jo alkuillasta tai tulee ravintolaan liian humaltuneena ja muiden on ryhdyttävä huolehtimaan hänestä.

Seurallisen bilehumalan kehyksessä juomisen ylilyöntejä pitävät kielteisinä sekä naiset että miehet. Naiskirjoittajien lähiminille juomisen karkaaminen käsistä fokalisoituu kuitenkin moraalisesti latautuneemmaksi asiaksi kuin mieskirjoittajille, jotka ohittavat ne päiväkirjoissaan lyhyinä mainintoina. Esimerkiksi Simo kertoo, kuinka hänen humaltunut hyvä kaverinsa Jape muuttuu ristei-

lyllä aggressiiviseksi nähdessään ex-tyttöystävän-
sä juttelemaan vieraan miehen kanssa. Japen kiinni-
pitämisessä syntyy käsirysy, jossa myös päiväkir-
jan kirjoittaja saa köniinsä. Simo kommentoi asi-
aa näin: ”[Ex-tyttöystävä] on asiasta järkyttynyt,
mutta [me muut] emme kauhean kauan jaksa ol-
la hädissämme Japen käytöksestä” (M24).

Lisäksi naiskirjoittajat refleктоivat päiväkirjois-
saan miehiä herkemmin yhteistahdon syntymis-
en onnistumista sekä kartoittavat sitä illan aika-
na uhkaavia mahdollisia vaaratilanteita. He saat-
tavat pohtia tarkkaan, keitä juhliin on kutsuttava
ja keitä jätettävä kutsumatta, niin että yhteistah-
toon voitaisiin kitkattomasti virittyä (esim. N41).
He saattavat kantaa etukäteen huolta siitä, että
paikalle on tulossa henkilö, joka käyttäytyy hu-
malassa usein tahdittomasti (esim. N38). Ja jos
ilta sujuu niin, että joku kavereista vaikutti yksi-
näiseltä, he saattavat potea jälkikäteisarvioissaan
syyllisyyttä siitä, että jättivät kaverinsa tuntemaan
itsensä ulkopuoliseksi (esim. N52).

Yksilöllinen bilehumala

Yksilöllinen bilehumala poikkeaa seurallisesta
siinä, että ihmisten kokoontumista yhteen juh-
limaan ravintolaan, kotibailuihin, rannalle jne.
käytetään hyväksi omien intressien ajamisessa.
Tätä juomatapaa edustaa noin joka yhdeksäs päi-
väkirjan kertomus (N = 110), eli sen esiintymis-
määrä päiväkirjoissa on noin kolmasosa seuralli-
sen bilejuomisen esiintymismäärästä (N = 336).
Yksilöllisessä bilejuomisessa ei sitouduta ryhmän
yhteistahtoon, vaan ryhmää ja nousuhumalaa
käytetään ponninlautana omalle mielihyvälle tai
mielipahalle. Niinpä se ärsyttää niitä päiväkirjan
kirjoittajia, jotka pitävät seurallista humaltumis-
ta ”pyhänä” (Durkheim 1965) ja haluavat sul-
kea juomisen ulkopuolelle sekä omat intressit että
kukko- ja kanatappelut (Simmel 1949). Esimer-
kiksi Reija kertoo päiväkirjalleen, että seurallista
yhdessäoloa häiritsee se, että vuodatetaan särky-
neitä sydämiä, vatvotaan kuumia treffejä tai ol-
laan tyrkyllä ravintolassa liikkuville miehille. Hän
pitää ravintolailtaa rentona ja onnistuneena sil-
loin, ”kun ei tarvitse” vahdata vastakkaista su-
kupuolta vaan [saa] nauttia rauhassa seurasta ja
oluesta” (N27).

Seuraava ote Maurin päiväkirjan alkupuolelta
kuvaa osuvasti yksilöllistä bilehumalaa tavoittele-
vien heteromiesten motiiveja juoda:

”Henkilökohtaisesti odotin tapaavani illalla [tupa-
reissa] paljonkin mukavia uusia ihmisiä (varsinkin
naispuolisia), nauttivani mukavasta nousuhumalasta
ja päätyväni sänkyyn jonkun hehkeän tytön kans-
sa. Suunnittelin jo etukäteen, etten joisi itseäni hirve-
ään humalaan, vaan sellaiseen reippaaseen seuralliseen
känniin.” (M2)

Otteessa juomisen filterinä esiintyy odotus nai-
sen kohtaamisesta ja sänkyyn pääsemisestä. Päivä-
kirjan loppupuolella Mauri kuitenkin tunnustaa,
että ”yhden illan seksisuhteet eivät ole kovinkaan
tydyttäviä, vaan päättyvät useimmiten huonosti”
(M2). Oikeasti hän haluaisi ”ihastua ja rakas-
tua naiseen”, jonka kanssa voisi perustaa perheen.
Tätä myötä hän saisi ”elämän, jossa ei tarvitsi-
si ryypätä joka viikonloppu ja potea krapulaa al-
kuviikkoa. Elämä[n], missä baarissa käynti olisi
vain mukava mauste elämässä, eikä tavoiteha-
kuista raatamista” (M2).

Näin Mauri asettaa juomisen ihanteeksi seurali-
sien bilehumalan. Hän refleктоi päiväkirjassaan,
että hänen tulisi muuttaa juomatapaansa, koska
nykyinen alkoholin käyttö vääristää hänen omaa-
kuvaansa ja saa hänet lähestymään naisia väärällä
tavalla: ”Nousuhumalassa tunnen itseni yli-ihmi-
seksi vaikka toisten baariasiakkaiden silmissä olen
vain tyyppillinen kanniääliö. Kun en saa aikaisek-
si riittävää vastakaikua naisissa tai en uskalla edes
tehdä mitään, niin juon ratkaisuksi lisää viinaa.
[-] Olen siis melkoisessa noidankehässä” (M2).

Yksilöllinen bilejuominen synnyttää päiväkir-
joissa paljon pohdintaa juomisen säätelystä. Kos-
ka siinä tunteille ei haeta kiinnekohtaa sulautu-
malla yhteisruumiiseen tai yhteistahtoon, ne ovat
humalan aikana herkemmin tuuliajolla. Tämä on
luettavissa edellisestä Maurin päiväkirjaotteesta.
Ilmiö nousee vahvasti esille myös miehiä tavoit-
televien heteronaisten päiväkirjoista. Esimerkiksi
Vilja havaitsee päiväkirjassaan, että jos hän ei saa
humaltuessaan vastakaikua mieheltä, jolle osoit-
taa kiinnostustaan, hän yleensä ryhtyy kiskomaan
viinaa kaksin käsin:

”Kai se vaan niin on, että kun sisällä tuntuu pahalta,
sitä yrittää alkoholin avulla saada fiilikset nousemaan.
Sitten sitä vaan ottaa lisää ja lisää, kun tuntuu siltä ettei
'olo' parane ollenkaan. Kai mä sitten yritän hukuttaa
murheeni, paeta todellisuutta alkoholin avulla. Mutta
niin monta kertaa kuin sekun on todettu, [-] käy vaan
toisin päin: fiilikset on kaukana siitä paremmasta. Niin
kuin nyt taas tunsin itseni tosi epäonnistuneeksi ja in-
hosin itseäni.” (N20)

Kun juomisella voidellaan ujoa tai haavoittunutta
tunne-elämää, alkoholi saattaa saada illan aikana

yliotteen ja kasvaa subjektiksi, joka saa juojan tekemään asioita, joihin kirjoittava lähiminä ei seuraavana päivänä halua enää samastua. Jos tunnelämä ei tasoitu ja sen hoitamista jatketaan juomalla, ajautuu yksilön lähiminä vähitellen jatkuvaan painiin etäminänsä kanssa. Näin käy varsinkin silloin, kun juominen riistyy yhteisön salliman sosiaalisen perjantai- ja lauantaijuopotellun ulkopuolelle. Esimerkiksi naisenkipeä Ilkka saa päiväkirjansa ensiviikoilla pakit naiselta, joka aluksi osoitti kiinnostusta häntä kohtaan mutta ei sitten kuitenkaan hänestä innostunut. Hän ryhtyy korjaamaan olotilaansa tissutteleamalla kotiviiniä yksin kotona arki-iltaisain ja huomaa vähitellen jatkavansa ”juhlintaa” baareissa myös muina kuin sallittuina päivinä. Tästä seuraa lähiminälle pientä jokapäiväistä moraalista krapulaa. Lopulta Ilkka tekee päätöksen viettää ”useita päiviä tippottomasti” (M39).

Toisaalta jotkut päiväkirjan kirjoittajista nauttivat siitä, että he voivat vaihtaa seuraa lennosta omien mielihalujensa ja fiilistensä mukaan. Tällöin heidän seurallisuutensa muotoutuu illan aikana satunnaisemmaksi, hajanaisemmaksi ja kevyemmäksi kuin seurallista bilehumalaa tavoittelevien, joiden yhdessäololle on tunnusomaista vakiintuneiden ystävyysuhteiden lujittaminen eli raskas sosiaalisuus. Yksilöllisessä bilejuomisessa valinnat tehdään Michel Maffesolin (1994) kuvaamalla tavalla tässä ja nyt, hetken etiikkaa noudattamalla, jolloin seura saatetaan vaihtaa toiseen seuraan tai jättää sen mukaan, minne halu vie (Sulkunen 1996).

Miehille omien mielihalujen seuraaminen saattaa ilmetä seksikokemusten nälkänä. Esimerkiksi Teuvolle ravintolat ja bileet näyttävät metsästysmaina, joilla nousuhumalan saattamana saalistetaan humaltuneita naisia ja voidaan houkutella heitä pikapanolle. Hänen päiväkirjassaan vaelletaan juhlista, seurasta ja naisesta toiseen. Tapahtumat saavat yllättäviä käännteitä. Samalla kaverit saattavat jäädä toiselle sijalle ja seuran yhteinen dynamiikka nohtua, kun nainen tarttuu syöttiin. Teuvo lopettaakin päiväkirjansa huudahdukseen: ”Eläköön hedonismi!”.

Naiset puolestaan saattavat janota palautetta omalle ulkonäölleen. Esimerkiksi Inkerille ravintolaelämä tarjoaa peilauspintaa sille, onko hän seksuaalisesti vetovoimainen vai ei. Hän vaihtaa illan aikana seuraa sen mukaan, missä porukassa on kiinnostavimpia sinkkumiehiä. Onnistuneen ravintolaillan jälkeen hän katsoo itseään peilistä ja

toteaa: ”olin tyytyväinen siihen, mitä näin. Eilen sainkin paljon kehuja ulkonäöstäni, mikä on aika kivaa. Fiilis on korkeammalla, kun on tyytyväinen omaan ulkonäköön. [Se myös] vaikuttaa merkittävästi illan onnistumiseen” (N18). Samoin Silja nostaa yöelämän omien mielitekojensa peiliksi. Hän tunnustaa päiväkirjalleen: ”1. Rakastan tanssimista, 2. Tälläminen ja stailaus iltaa varten on kiehtovaa [-]. Joka kerta saan luoda nahkani uudelleen. 3. Olen huomionkipeä ja on kiva herättää pahaa verta” (N54). Hän kuvaakin menevänsä ravintoloihin pelaamaan erilaisia roolileikkejä. Eniten hän nauttii ravintolassa naisten keskinäisestä hauskanpidosta. Miehiä hän kohtelee ravintolassa höynäyttämisen kohteina. Hän flirttailee ravintolassa miesten kanssa saadakseen ilmaisia drinkkejä. Hän saattaa myös antaa joillekin drinkin tarjoajille puhelinnumeron, mutta ei vastaa, kun nämä soittavat seuraavana päivänä perään.

Istuskelu

Päiväkirjoissa käydään myös istuskelemassa ravintoloissa, tupaantuliaisissa, puistoissa, koti-illoissa, mökillä ja muissa vastaavissa paikoissa. Ilmauksena istuskelu viittaa yhden tai muutaman annoksen juomiseen päivällä, arki-iltana tai viikonloppuna työtuttujen, harrastuskavereiden, ystävien tai itsensä kanssa edellä mainituissa paikoissa. Tyypillisimpiä istuskelupaikkoja ovat kuitenkin ravintola ja koti. Istuskelun kesto voi vaihdella puolesta tunnista useampaan tuntiin. Usein istuskelu koetaan niin konventionaalisenä asiana, että se kuitataan päiväkirjassa muutamalla rivillä.

”Ti 10.6

[Pubissa] yhdellä Peten kanssa, shoppailun välissä, oikeata ihanaa irlantilaista siideriä.” (N23)

”Su 1.6 Espoo [Urheilualue]

Otettiin yhdet lonkerot terassilla [-] kierroksen päälle. Lupsakkaa yhdessäoloa ja kierroksen kokemusten kertailua, ei suurempia odotuksia tai kokemuksia.” (N46)

”15.4

Luultavasti sama vanha rata harjoitusten jälkeen jatkuu ... Eli bubu kutsuu mutta VAIN yhdelle sellaiselle.” (M49)

Vaikuttaa siltä, että monille päiväkirjaa kirjoittaville miehille muutamalla pistäytyminen tai muutamaman ottaminen on niin arkinen asia, etteivät he ehkä tee siitä aina selkoa. Naiset taas tuntuvat raportoivan päiväkirjoissaan tunnollisemmin kaikki juomistilanteet.

Joka tapauksessa istuskelu on päiväkirjoissa seurallisen bilehumalan ohella yleisimmin esiintyvä juomatapa. Kaiken kaikkiaan noin joka kolmas kertomus kuvaa istuskelua (N = 330), joka noudattaa juomatavoiltaan selkeää säännön mukaisuutta. Juomisen motiivina on hetkellinen irrottautuminen arjen velvoitteista yhdessäoloon ystävien kanssa, summaamaan työpäivän tai harastuksen antia, mietiskelemään omia asioita jne. Tyypillisimmin istuskelussa vaalitaan ystävien tai tuttujen seuraa puolittuttujen tai tuntemattomien sijasta, eli niissä rakennetaan pikemminkin durkheimilaista sosiaalisuutta kuin Maffesolin kevyttä heimoyhteisöllisyyttä (vrt. Sulkunen 1992).

Arkipäivinä juominen jää istuskeltaessa tavallisesti yhteen tai kahteen annokseen. Tyypillisimpänä filterinä juomisen säätelylle ovat tällöin seuraavan päivän työt. Perjantaina ja lauantaina istuskelu puolestaan venyy helpommin useamman annoksen ottamiseksi ja joissakin tapauksissa muutamalle lähtö tarkoittaa istuskelun syntyymistä yhteistahdoksi ja sen muuttumista myöhemmin bilettämiseksi. Seuraavassa Kaisan oteesta istuskelu ja juominen saavat yhteistahdon piirteitä. Tilanne saattaisi kehittyä illemmalla myös seuralliseksi bailaamiseksi, mutta Kaisan on keskeytettävä lupaavasti alkanut yhteisnoste seuraavan päivän tupaantuliaisten takia.

”Kävimme työpäivän jälkeen [perjantaina] muutama työkaverin kanssa lähiterassilla oluella, sillä yksi meistä oli jäämässä kesälomalle. Neljän jälkeen lähdin kohti keskustaa ja matkalla sain houkutelua siskoni terassibisselle (oli mahtavan lämmin ja aurinko paistoi ihanasti!). Tapasimme terassilla ja tilasimme tuopit. Nautimme auringosta ja kylmästä kaljasta, suunnittelimme Tukholman reissua tulevalle kesälomallani ja juttelimme niitä näitä. Pian terassille sattui muutama entinen työkaverini ja he liittyivät seuraan. Samaten avomieheni poikkesi terassin kautta työpäivänsä jälkeen, mutta jatkoi suoraan kotiin, sillä ’siellä kaljaa saa juoda huomattavasti halvemmalla’. Entisten työkavereiden kanssa vaihdeltiin kuulumisia, ja juoruilitiin silloisista työkavereista. Seitsemän aikaan mukaan tuli myös toinen siskoni, jonka työpäivä oli päättynyt kuudelta. Tässä vaiheessa entiset työkaverit olivat jo jatkaneet matkaa, kuka minnekin. Yhteensä tuli juotua ehkä 3–4 tuoppia, mutta vaikka enempikin olisi ehkä maistunut, pakko oli lähteä kotiin valmistelemaan seuraavan päivän tupareita. Oli ihana kesäilta!” (N5)

Ruokajuominen

Yksi keskeinen päiväkirjoissa esiintyvä juomatapa nivoutuu ruokajuomiseen (N = 146). Yhteisesti nautittu ruoka saa päiväkirjoissa samanlai-

sia ritualistisia rooleja kuin yhdessä juotu alkoholi (Lupton 1996, 31–32). Se yhdistää erillisiä yksilöitä yhdeksi ryhmäksi. Päiväkirjoissa esiintyviä lukuisia kertomuksia, joissa ruoka ja alkoholi yhdessä luovat, tihentävät ja pitävät yllä ystävien tai työkavereiden keskinäistä yhteisyyttä ja yhteistahtoa. Näin ruokajuomiskertomukset muistuttavat seurallisia bilejuomiskertomuksia (Törrönen & Maunu 2005). Toisinaan molemmat ilmenevätkin yhden kertomuksen sisällä erillisinä päätarina-ina esimerkiksi niin, että ystävykset kokoontuvat aluksi syömään ravintolaan, josta he siirtyvät sitten yökerhoon jatkoille.

Syödessä pitkän kaavan mukaan nousee ruokailu tavallisesti illan päätapahtumaksi. Tällöin se virittää alkoholin käytölle toisenlaisia motiiveja ja odotuksia kuin seurallinen bilejuominen. Tämä tulee hyvin esille seuraavassa oteesta Anjan päiväkirjasta:

”Meidän viikonloppuillat ja pyhät menee siihen, et me juhlitaan kotona gourmet-ruoalla ja hyvällä viinillä. Yleensä me ollaan kavereiden kanssa, jolloin meidän kotitoiminta tavallaan vastaa samaa asiaa kuin mitä ravintolassa haetaan eli sosiaalista kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa [–]. Mä arvelisin, et kotona tulee juotua melkein yhtä paljon kuin tavallisen ravintolailan aikana. Kotonakin mä voin tulla lievään humalaan, mutta selvästi mua kotona kiinnostaa enemmän syvällisempi seurustelu ihmisten kanssa kuin humalahakuisen käyttäytyminen ravintolassa.” (N53)

Kun ruokailu on pääosassa ja näyttämönä koti, juominen palvelee humaltumisen sijaan intiimiä ja syvällistä keskustelua luottokavereiden kanssa. Tällöin suurikin määrä alkoholia koetaan humaltumisen näkökulmasta pienenä. Myös muut päiväkirjojen koti-iltakertomukset noudattavat vastaavankaltaista logiikkaa. Esimerkiksi Eino kertoo, että he juovat tuttavapariskuntien kanssa kotona illallista syödessään tyypillisesti n. 10–15 annosta alkoholia aloittaen oluilla tai siidereillä, juoden pääruoan ja jälkiruoan yhteydessä tarkoin valittuja viinejä ja päättäen illallisen kahvilla ja konjakilla. Lisäksi olohuoneen puolella saatetaan jatkaa vielä viinillä. Erästä tällaista iltaa Eino arvioi näin: ”Alkoholia nautittiin määrällisesti kohtalaisen paljon, mutta missään kaatokännissä ei kukaan kylläkään ollut. Kohtalaisen sivistynyttä juomista, ehkäpä? Seuravana aamuna edellinen ilta tuntui ainoastaan pienenä väsymyksenä” (M12).

Myös pitkän ruokailukaavan mukaiset ravintolaillat näyttävät työntävän humaltumista takalalle. Päiväkirjojen kertomuksissa, joissa syödään ravintoloissa kolmen ruokalajin illallisia, juomi-

nen jää varsin kohtuulliseksi tai alkoholia ei mainita lainkaan. Ravintolassa ruokailtaessa toimijoiden mielenkiinto filtröityy ruoan ja juomien tasoon ja makuun sekä palveluun, mistä esimerkiksi on seuraava ote Idan päiväkirjasta:

”Seurueella kaiken kaikkiaan oli maittavat ruuat, ja mikä huomioitavaa, miehet ottivat kaksi alkuruokaa ja jättivät pääruuat väliin, mikä yleensä on kikkailevien naisten tapa. Valkoviini oli ystävänä miehen mielestä liian lämmintä, ja jokiravun pyrstöt liian kuivia, mutta maku kohdallaan. Se mitä odottaa tuon kaltaisissa ravintoloissa, on nimenomaan palvelu. Palvelu on huomioimista. Palvelu on henkilökohtaista. Palvelu on toki ystävällistä, mutta tilanteesta riippuen esim. asiallista tai jopa leikkisää. Palvelu on asiakkaiden tarpeiden täyttämistä.” (N16)

Varsinkin palvelulle asetetaan ravintolassa ruokailtaessa suuria odotuksia. Koska ravintolassa ruokailtaessa myös tavoitellaan sulautumista rentoututtavan virtaavaan, sykliiseen aikaan, on henkilökunnan kiinnitettävä tähän erityistä huomiota eli oltava asiantuntevaa, ystävällistä ja oikean palvelurytmin hallitsevaa. Jos palvelu ei etene juohevasti, kokemuksen virtaavuus kärsii tai katkeaa (Törrönen & Maunu 2005). Ida tiivistää palvelun merkityksen osuvasti vertaamalla sitä kuljettamiseen: ”Luulen, että moni haluaa antautua kuljetettavaksi – turvallisessa kyydissä. Silloin voi huoletta keskittyä maisemiin. Nauttia. Mutta jos on syytä epäillä kuljettajan kykyjä, pelkääjä ryhtyy ohjaamaan. Kuski hermostuu ja edessä on konflikti. Minä lähdän ravintolaan nauttimaan. Odotan voivani olla turvallisessa kyydissä. Joskus toki haluan ajaa vuoristoradalla, mutta vaunu ja kuljettajat ovat silloinkin varmoja” (N16).

Alkoholi yhteisyyden, seurallisuuden ja hauskanpidon voitelijana

Aikaisemmissa juomatapoja koskevissa tutkimuksissa on usein esitetty, että juomatavoilla on Suomessa jokin erityinen suomalaisia yhdistävä ydin, jolle on tunnusomaista herooinen humala, myyttinen humala tai rankka sosiaalisuutta hajottava juominen. Tämän tutkimuksen aineistossa herooista, myyttistä ja rajoja rikkovaa juomista esiintyy vain vähän ja silloinkin muodossa, jossa se ei johda räyhäämiseen, sosiaalisuuden tyhjeneemiseen tai kosmiseen yksinäisyyteen. Pikemminkin rankka transgressio kesytetään päiväkirjoissa juomisen jälkeen yhdessä hyvien ystävien kanssa kulttuurisen järjestyksen piiriin.

Päiväkirja-aineiston analyysi viittaa yhdessä juomatapatutkimusten antamaa taustaa vasten siihen, että juomatavat ja humalahakuisuus eivät Suomessa palaudu yhteen kulttuuriseen ytimeen ja perinteeseen. Aineistosta voidaan tunnistaa vähintään viisi kulttuuriin kerrostunutta, sosiaalisessa elämässä käytössä olevaa juomatapaa ja perinnettä: herooinen humala, seurallinen bilehumala, yksilöllinen bilehumala, istuskelu ja ruokajuominen. Ne eroavat toisistaan juomisen motiiveiltaan ja säätelyltään. Vaikka ne esiintyvät usein samoissa tilanteissa, ne kehystävät tilanteet omanlaisiksi toiminnan kentiksi (vrt. Goffman 1974). Esimerkiksi ruokajuomisen kehyksessä ravintola ilmenee toisenlaisena juomisnäyttämönä kuin yksilöllisen bilettämisen orientaatioissa.

Analyysin tunnistamat viisi juomatapaa eivät ole tyhjentävä kuvaus Suomessa esiintyvistä juomatavoista. Muita väestöryhmiä koskeva päiväkirja-aineisto toisi mitä luultavimmin esiin tätä jakoa täsmentäviä, täydentäviä ja rikastuttavia juomisen tapoja, joiden puristaminen ilmauksiksi yhdestä humalahakuisuuden ytimeistä tai variaatioiksi perinteisestä suomalaisesta juomatavasta olisi vieläkin kyseenalaisempaa.

Päiväkirja-aineiston juomatapoja hallitsevat istuskelu, seurallinen bilejuominen ja ruokajuominen. Niitä kaikkia yhdistää yhdessäolo (vrt. Mäkelä & Virtanen 1987; Törrönen & Maunu 2005). Istuskelussa yhdessäolo palvelee sosiaalista kanssakäymistä, rentoa jutustelua yhteisistä asioista ja kuulumisten vaihtamista. Seurallisessa bilejuomisessa ja ruokajuomisessa motiiveina ovat tämän lisäksi ystävien ja tuttavien pyrkimys tihentää keskinäinen vuorovaikutus yhteistahdoksi ja säilyttää se virtaavana tekemällä asioita yhdessä.

Aineistoa hallitsevat juomatavat nojaavat Durkheimin sosiaaliseen rituaaliin ja niissä arvostetaan simmeliläistä seurallisuutta. Niiden kulttuurisena ideaalina on pitää juominen sillä tasolla, että yhdessä olemisessa ja tekemisessä säilyvät virta ja hauskanpito. Rajankäynti sopivan juomisen ja liiallisen juomisen välillä ilmenee päiväkirjoissa kuitenkin paikoitellen sosiaalisesti epämääräisenä. Kirjoittajat todistavat silminnäköinä lukuisia juomisen ylilyöntejä. Yhtäältä ylilyönnit vihaavat siitä, että seurallisuuteen virittäytyminen on herkästi haavoittuva, hauras prosessi. Siinä alkoholi saattaa herkästi muljahtaa yhteistahdon voitelijasta yhteisnosteen estäjäksi ryhmän jonkun jäsenen intoutuessa juomaan liikaa tai tuodessa humaltuessaan häiritsevästi esiin statuseroja

tai intiimejä vaikuttimiaan (Partanen 1991, 228–230; Törrönen & Maunu 2005, 273). Toisaalta ylilyöntien esiintyminen ravintolan julkisessa tilassa viittaa siihen, että Suomessa näkyvää humalakäyttäytymistä siedetään pitkälle (Törrönen & Maunu 2005). Päiväkirja-aineistossa örveltämisen sietäminen on kuitenkin sukupuolittunutta. Kuten edellä on tuotu esille, naiset reagoivat päiväkirjoissaan miehiä huomattavasti kielteisemmin siihen, että juominen karkaa käsistä.

Eniten säätelyongelmia päiväkirjojen kertomuksissa liitetään yksilölliseen bilejuomiseen. Siinä juominen irtaantuu lähiyhteisön emotionaalista tuesta ja ajaa tunnemaailmaa herkemmin tuuliajolle. Koska siinä juomista ja juomaseuraa käytetään omien intressien ajamisessa, on juomisen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia, kuten illan aikana tapahtunutta sekoilua, myös vaikeampi seuraavana päivänä yhteisöllisesti jakaa.

Yleisesti voidaan todeta, että naisten suhde juomiseen on jännittyneempi kuin miesten. Aineistossa on lukuisia miesten kirjoittamia päiväkirjoja, joissa juominen kuvataan itsestään selvänä osana arkea. Juojan ja juomisen välille ei rakennu filteereitä, jotka fokalisoisivat runsaan juomisen moraalisesti ongelmalliseksi asiaksi, kuten naisten kertomuksissa on tavallista. Tästä voidaan päätellä, että naisten suhde juomatapoihinsa on aktiivisempi, joustavampi ja alttiimpi muutoksille. Kun miesten päiväkirjoissa lähiminä saattaa odottaa innolla tulevaa iltaa, riemuita illan kulussa humalateoistaan ja antaa etäminälleen seuraavana päivänä kiitosta kaatokännistään, niin naiskirjoittajien lähiminälle runsas juominen ei näyttäyty missään olosuhteissa näin positiivisena tai mutkattomana asiana.

Naisten ja miesten juomatavat eivät kuitenkaan ryhmity selkeisiin ja toisille vastakkaisiin kategorioihin, vaan niissä esiintyy päiväkirjoissa suurta vaihtelua. Jotkut naiskirjoittajat samastuvat vahvasti herooiden juomisen perinteeseen ja työstavät siitä omanlaista juomisen tapaansa. Toiset miehistä taas arvostavat ruokajuomista ja tekevät siitä itselleen viiteryhmiensä arvostamaa hyvettä. Lisäksi kaikki kirjoittajat käyttävät useita juomatapoja resurssinaan juomistilanteissa. Esimerkiksi herooiden juova Väinö liikkuu kuin kala vedessä myös seurallisen bilejuomisen tai istuskelun kehyksissä.

Kaikissa juomatavoissa pyritään irrottautumaan tavoitehakuista lineaarisesta ajasta sykliiseen tai ajattomaan aikaan, mitä voidaan luonnehtia flow-kokemuksen hakemisena (Csikszent-

mihalyi 1975). Flow-kokemuksessa minä sulautuu toimintaan, aika tihenee, toiminnat muuttuvat päämääräksi itsessään ja toimija kokee, että hän on harmonisesti ja turvallisesti virran vietävänä (Le Breton 2000, 2–3). Herooisessa juomavassa flow-kokemus suuntautuu yhteisruumiiseen, seurallisessa bilejuomisessa yhteistahtoon, yksilöllisessä bilejuomisessa mielihyvään tai kumppanin kohtaamiseen, istuskelussa seurallisuuteen tai omaan aikaan ja ruokajuomisessa yhteistahtoon tai seurallisuuteen. Sukua flow-kokemukselle on myös Merleau-Pontyn termi ”passiivinen intentionaalisuus”, jolla hän tarkoittaa ruumiin kontrollin tarkoituksellista löysäämistä, kontrolloitua kontrolloimattomuutta (Joas 1996, 169).

Päiväkirjojen juomatapojen dynamiikka noudattaa kontrollin tarkoituksellisen löysäämisen logiikkaa. Niissä kontrollin löysäämiseen yhdistyy samanaikaisesti oman toiminnan kontrolli- ja hallintapyrkimyksiä: lähtökohtien suunnittelua, ajankohdan ja tilanteiden valintaa sekä ryhmän koostumuksen säätelyä. Näin päiväkirjoissa esiintyvien juomatapojen voidaan tulkita olevan passiivisen intentionaalisuuden eriasteisia ruumiillistumia. Herooisessa juomisessa kontrolloimattomuuteen tuovat kontrollia ulkoiset puitteet ja hyvien ystävien läsnäolo, seurallisessa bilejuomisessa pyrkimys tehdä asioita yhdessä ja säilyttää liikkumisen ilo, yksilöllisessä bilejuomisessa tavoite olla iskukykyinen tai vireä, istuskelussa keskustelu ja seuraavan päivän työt ja ruokajuomisessa ryhmän yhteinen vuorovaikutus ja ruokailua rytmittävä palvelu.

On merkillepantavaa, että juomisen kontrolli on luonteeltaan puhtaasti sosiaalista tai rakenteellista. Juomista säätelevät yhtäältä ryhmän dynamiikka ja toisaalta seuraavan päivän tai viikon työt. Päiväkirjoissa ei esiinny lainkaan juomisen säätelyä terveysnäkökulmasta. Päiväkirjojen lähiminät eivät reflektoi juomista terveysongelmana, vaikka noin kolmasosa heidän juomiskerroistaan ylittää asiantuntijoiden ja julkisen sektorin asettaman kuuden annoksen terveys- ja riskirajan. Tämä tulos puhuu sen puolesta, että julkinen sektori tuhlaa voimavarojaan, jos se pyrkii vähentämään nuorten juomista yksinomaan terveys- tai riskivalistuksella (ks. Törrönen & Maunu 2005). Pyrkinessään vaikuttamaan nuorten juomatapoihin on julkisen sektorin ennen kaikkea otettava huomioon juomisen merkitys sosiaalisuuden luojana, tihentäjänä ja ylläpitäjänä.

KIRJALLISUUS

- ARO, JARI: Sosiologia ja kielenkäyttö. Retoriikka, narratiivi, metafora. Acta Universitatis Tamperensis 654. Tampere: Tampereen yliopisto, 1999
- BAHTIN, MIHAIL: Rabelais and his World. Cambridge: MIT Press, 1968
- BAL, MIEKE: Narratology. Introduction to the Theory of Narrative. Toronto: University of Toronto Press, 1985
- BATAILLE, GEORGES: Eroticism. London: Boyars, 1987
- BOURDIEU, PIERRE: The Logic of Practice. Cambridge: Polity Press, 1990
- BOURDIEU, PIERRE: Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste. London: Routledge & Kegan Paul, 1984
- BUTLER, JUDITH: Bodies that Matter: On the Discursive Limits of 'Sex'. New York: Routledge, 1993
- CHATMAN, SEYMOUR: Coming to Terms: The Rhetoric of Narrative Fiction and Film. Ithaca and London: Cornell University Press, 1990
- CROSSLEY, NICK: The Social Body. Habit, Identity and Desire. London: Sage, 2001
- CSIKSZENTMIHALYI, MIHALY: Beyond Boredom and Anxiety. San Francisco: Jossey Bass, 1975
- DURKHEIM, ÉMILE: The Elementary Forms of Religious Life. New York: The Free Press, 1965 (1915)
- FALK, PASI: The Consuming Body. London: Sage, 1994
- FALK, PASI & SULKUNEN, PEKKA: Suomalainen humala valkokankaalla – suomalaisen miehen myyttinen fantasia. Sosiologia 17 (1980): 4, 257–270
- GENETTE, GÉRALD: Narrative Discourse. Oxford: Blackwell, 1980
- GOFFMAN, ERVING: Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1974
- GREIMAS, A. J.: Strukturaalista semantiikkaa. Helsinki: Gaudeamus, 1980
- GREIMAS, A. J. & COURTÉS, JOSEPH: Dictionnaire raisonné de la théorie du langage. Paris: Hachette, 1979
- GUSFIELD, JOSEPH: Contested Meanings. The Construction of Alcohol Problems. Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 1995
- HEISKALA, RISTO: Toiminta, tapa ja rakenne. Kohti konstruktionistista synteesiä yhteiskuntateoriassa. Helsinki: Gaudeamus, 2000
- HOLMILA, MARJA & METSO, LEENA & ÖSTERBERG, ESA: Suomalainen ravintolassa. Alkoholipolitiikka 62 (1997): 6, 405–414
- HUSSERL, EDMUND: Experience and Judgement. Evanston: Northwestern University Press, 1973
- HYVÄRINEN, MATTI & PELTONEN, EEVA & VILKKO, ANNI: Johdanto. S. 7–25. Teoksessa: Hyvärinen, Matti & Peltonen, Eeva & Vilkkö, Anni (toim.): Liikkuvat erot: Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa. Tampere: Vastapaino, 1998
- JOAS, HANS: The Creativity of Action. Cambridge, Oxford: Polity Press, 1996
- JOKINEN, EEVA: The Makings of Mother in Diary Narratives. Qualitative Inquiry 10 (2004): 3, 339–359
- JÄRVILUOMA, HELMI & MOISALA, PIRKKO & VILKKO, ANNI: Gender and Qualitative Methods. London: Sage, 2003
- JÄRVINEN, MARGARETHA: Drinking rituals and drinking problems in a wet culture. Addiction Research and Theory 11 (2003): 4, 217–233
- KORTTEINEN, MATTI & ELOVAINIO, MARKO: Sivistyneesti humalassa – suomalainen viinapää vuonna 2000. Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003): 2, 121–130
- LE BRETON, DAVID: Playing Symbolically with Death in Extreme Sports. Body & Society 6 (2000): 1, 1–11
- LUPTON, DEBORAH: Food, the Body and the Self. London: Sage, 1996
- MAFFESOLI, MICHEL: The Time of Tribes. The Decline of Individualism in Mass Society. London: Sage, 1994
- MAKKONEN, ANNA: ”Lukijani, lähdetkö mukaan?” Lajitietoisuus naisten omaelämäkertoissa. S. 9–34. Teoksessa: Piela, Ulla (toim.): Aikanaisia. Kirjoituksia omaelämäkertoista. Helsinki: SKS, 1993
- MEAD, GEORGE H.: Mind, Self and Society. Chicago: Chicago University Press, 1967
- MERLEAU-PONTY, MAURICE: The Structure of Behaviour. London: Methuen, 1965
- MÄKELÄ, KLAUS: Suomalainen yksinäisyys ja suomalainen viinapää. Sosiologia 19 (1982): 1, 55–56
- MÄKELÄ, KLAUS & VIRTANEN, MATTI: Kauppaoppilaiden suomalainen humala. Alkoholipolitiikka 52 (1987): 4, 162–172
- NYKYRI, TUIJA: Naisen humalan hurma ja kauhu. Alkoholipolitiikka 61 (1996): 2, 90–98
- PAAKKANEN, PIRJO: Naisten ja miesten alkoholimaailmojen lähentyminen vuosina 1984–1992. Alkoholipolitiikka 60 (1995): 4, 225–230
- PARTANEN, JUHA: Herooinen juominen, myyttinen humala ja suomalainen viinapää. Alkoholipolitiikka 57 (1992): 6, 377–383
- PARTANEN, JUHA: Sociability and Intoxication. Alcohol and Drinking in Kenya, Africa, and the Modern World. The Finnish Foundation for Alcohol Studies, Volume 39. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, 1991
- PRINCE, GERALD: A Dictionary of Narratology. Lincoln: University of Nebraska Press, 1988
- PYÖRÄLÄ, EEVA: Nuorten aikuisten juomakulttuuri Suomessa ja Espanjassa. Helsinki: Alkoholipolitiittinen tutkimuslaitos, 1991
- RIMMON-KENAN, SHLOMITH: Kertomuksen poetiikka. Tampere: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1991
- ROSSI, LEENA-MAIJA: Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona. Helsinki: Gaudeamus, 2003
- SIMMEL, GEORG: The Sociology of Sociability. The American Journal of Sociology LV (1949), 254–261
- SIMPURA, JUSSI & PARTANEN, JUHA: Juomatavat muuttuvassa yhteiskunnassa. S. 206–217. Teoksessa: Simpura, Jussi (toim.): Suomalaisen juomatavat. Haastattelututkimusten tuloksia vuosilta 1968, 1976 ja 1984. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja N:o 34. Helsinki: Gummerus Oy, 1985
- SULKUNEN, PEKKA: Orgioiden aika: Michel Maffesolin postmodernismi. S. 76–95. Teoksessa: Rahkonen, Keijo (toim.): Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Helsinki: Gaudeamus, 1996

- SULKUNEN, PEKKA: *The European New Middle Class*. Aldershot: Avebury, 1992
- SULKUNEN, PEKKA & ALASUUTARI, PERTTI & NÄTKIN, RITVA & KINNUNEN, MERJA: *Lähiöravintola*. Helsinki: Otava, 1985
- SULKUNEN, PEKKA & TÖRRÖNEN, JUKKA (toim.): *Semi-oottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Helsinki: Gaudeamus, 1997
- SYMES, COLIN: *Chronicles of Labour. A discourse analysis of diaries*. *Time & Society* 8 (1999): 2, 357–380
- TIGERSTEDT, CHRISTOFFER & TÖRRÖNEN, JUKKA: *Muuttovätkö suomalaisten juomatavat? Kulttuurisen lähestymistavan jäljillä*. *Sosiologia* 42 (2005): 1, 35–49
- TURNER, VICTOR: *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Chicago: Aldine, 1969
- TÖRRÖNEN, JUKKA & MAUNU, ANTTI: *Kevyet irtiotot ja raskas sosiaalisuus. Alkoholi nuorten aikuisten ravintolailtaa kuvaavissa kertomuksissa*. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005): 3, 266–282
- TÖRRÖNEN, JUKKA & MAUNU, ANTTI: *Ravintola, sosiaalisuus ja kulttuuriset eronteot*. *Sosiologia* 41 (2004): 6, 322–336
- WILLIAMS, SIMON J.: *Bodily Dys-Order: Desire, Excess and Transgression of Corporeal Boundaries*. *Body & Society* 4 (1998): 2, 59–82
- VIRTANEN, MATTI: *Suomalaista viinapäätä etsimässä*. *Alkoholipolitiikka* 47 (1982): 1, 35–37.

ENGLISH SUMMARY

Jukka Törrönen: Young adults' experiences of intoxication. An analysis of the dynamics of drinking habits in a diary material (Nuorten aikuisten humalakokemukset. Analyysi juomatapojen dynamiikasta ravintola- ja juomispäiväkirjoissa)

Previous studies have painted a contradictory picture of Finnish drinking habits. On the one hand, it has been argued that drinking habits here remain intoxication-oriented and exhibit a culturally unchanged common core. On the other hand, historical changes and shifts have been identified in this supposedly common core of drinking.

This article describes the current state of Finnish drinking habits by studying the diaries kept by young adults (N = 60; 39 women, 21 men) on their pub-going and drinking. Aged between 23 and 35, they were recruited from the ranks of business and administration professionals, the assumption being that the roles ascribed to alcohol in their diaries reflect more general trends in Finnish drinking habits. The participants were asked to write a story of each of their visits to the pub or each of their drinking occasions, describing the initial situation, the unfolding events, and the final outcome. The diaries cover an eight-week period or longer.

In theoretical terms, drinking habits are conceptualised as cultural structures assimilated by actors and as resources that regularise and regulate drinking motives, control and situations. This thinking is influenced by Bourdieu's theory of habitus and by phenomenological and pragmatist concepts of habit.

The analysis of the diary material makes use of tools developed in semiotic sociology and narratology. The main concern is with 1) what kind of role or roles does alcohol play in the narrators' stories; 2) how does the role of alcohol change or develop in the story lines; and 3) through what kinds of viewpoints is alcohol consumed and experienced? By addressing these three questions, it is possible to make inferences about prevailing drinking habits in Finnish culture.

The analysis shows that drinking to intoxication and drinking habits in Finland cannot be reduced to one single cultural core and tradition. In fact it is possible to identify at least five different types of drinking hab-

its and traditions layered in culture and in active use in social life: heroic intoxication, sociable party drinking, individual party drinking, sitting around and drinking over a meal. These drinking habits differ from one another both in terms of their motives and their regulation. Even though they often occur in the same situations, they frame these situations as distinctive fields of activity.

The predominant drinking habits in the diary material are sitting around, sociable party drinking and drinking over a meal. They all share in common the element of community and togetherness. In sitting around, community and togetherness contributes to social interaction, relaxed chatting about common interests and the exchange of news. In sociable party drinking and drinking over a meal, there is the additional motive of friends and acquaintances trying to carry mutual interaction forward into a common will and to maintain the flow of that interaction by doing things together.

The drinking habits that predominate in the diary material lean upon Durkheim's social ritual, and they respect Simmelian sociability. The cultural ideal of drinking habits is to keep the drinking at a level where community and togetherness continue to flow and to be fun. Nonetheless there is some social ambiguity in the diaries about drawing the line between suitable drinking and excessive drinking. Problems of regulation appear most typically in stories that describe individual party drinking.

Overall women reflect on their drinking much more than men do. There are several diaries in the material where men describe drinking as a natural and integral part of everyday life. However the drinking habits of women and men do not fall into clear-cut, mutually opposite categories, but there is quite considerable variation in this regard. In all the drinking habits that appear in these diaries there is a clear tendency to try and break away from goal-oriented, linear time and to move towards cyclical, timeless time, which may be described as a search for a flow experience.

KEY WORDS

Restaurants and pubs, drinking habits, diaries, narrative analysis, Finland